

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 10.

V Ljubljani, dné 1. vinotoka 1894.

Leto XIV.

Fata Morgana.

Ob skalnati steni slonim;
Nad mano v razpaljenem zraki
Veslajo lahkotni oblaki;
Sanjavo oziram se k njim.

Neploden in pust je ta svet,
Kjer potnik samoten počivam,
In vender, lepó je, kar snivam,
Iz davnih, iz blaženih let! . . .

Kjer zemlji se bliža nebó,
Tam čuda kažó se neznana . . .
Pozdravljena, Fata Morgana —
Res, tebe mi gleda okó!

Kakove lepote povsod:
Karkoli sem gledal kdáj v mislih,
Karkoli mi bilo kdáj v čislih,
Vse zopet razgrinja se tod.

Visoko postavljen je hram —
Kdo ne bi lastniku zavidal!
Jaz sam sem ga ondu sezidal,
Okrasil z bogastvom ga sam!

Tam žijem, in rádsto samó
Odmeva po jasnih prostorih,
Po sobah, vrtovih, po dvorih —
Lepó je življenje, lepó!

Prostoren grad zlati je moj —
Vi znanci, prijatelji zvesti,
Zdravstvujte na moji posesti,
Zdravstvujte, živite z menoj!

Kar vzorov gojili smo kdáj,
Vse kaže se tukaj v resnici . . .
Kaj vaši mi pričajo klici?
»Oh, to je naš zemeljski raj!«

In glejte še dalje ondót:
Krasná se prostira dežela,
Bogata so mesta in sela —
»Presrečen tu biva naš rod!«

Vse naša brezmejna posest . . .
Kakó bi srcé ne vzkipelo:
»Bog živi prosvete nam delo
V prid naših pokrajin in mest!« —

A zdajci . . . izginila spet
Prikazen nebeška je v zraki,
Zakrili so solnce oblaki . . .
Bil sèn le iz davnih je let! —

A. Funtek.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Ni se mu smililo otročè, njega rodno otročè, ki je v siromaštvu svojem sedelo na plitvem zabojčku, kjer je bila spravljena še plitvejša balica njega matere! In široko-ustno je vprašal: »Kaj doto voziš, Tinač?«

In bingljaj je s svojo veliko verigo, da je kàr zvonilo, in dečki in možaki okrog njega so se grohotali, da se mi je zdelo, kakor bi čul tolpo vran, če nepričakovano ugledajo ptico kanjo. In grohotal se je tudi Pečarjev Miha, ta poštenjak!

Kaj sem hotel! Tiho sem peljal svoj voziček mimo njih in na vozičku otroka, ki ni bil moj, pač pa njegov, ki me je sramotil in smešil vpričo vse vasí. Sam v sebi pa sem dejal: »Ta ne bode prida, in to mi bode napačno hodilo!« Ko sem domá odložil in v hišo znosil vse, kar sem bil vzel v Vinharjih, molčal sem in ne z besedico nisem črhnil ženi, da je prišel Pečarjev Miha iz Amerike. Čemú bi ji bil pravil; saj se kàj takega zvé sámó po sebi, in dobri sosedje že skrbé, da pride novica pod streho. No dobro!

Živeli smo v jednómer dalje! Delali smo na polji in kmetovali. Vpraševal nisem, kaj počénja Pečarjev, in tudi žena ni nikoli izpregovorila o njem, najsi ga je videvala v cerkvi ob nedeljah. »Vse je dobro!« mislil sem si, »Bog je že naredil takó, da ne bode hudih následkov iz tega.« Prav vesel sem živel, in rečem vam, da so me minile vse skrbi, katere sem imel tisti dan, ko je stal Pečarjev Miha na vaškem mostičku sredi radovednih poslušalcev. In otročè, povem vam, to otročè je bilo pravi božji blagoslov zame! Oklenilo se me je bolj nego matere, in da je bilo moje, ne imel bi ga rajši! »Jedna reč in druga,« dejal sem si, »hiša ne pride pod nič, že zaradi tega otroka ne!«

Takó je prišel dan svete Uršule, ko imamo semenj v mestu. Z Lenko sva se bila dogovorila, da kupiva kravico, ker se je bilo tisto leto nastrgalo dosti sená in otave po naših bregéh. Prej tisto popoldne, ko sem prišel ravno iz hoste domov — posekal sem bil nekaj bréz — dejala mi je žena:

»Posavec je bil tu! Že danes pelje teleta v Loko in vprašal je, če se nečeš peljati ž njim, da ti potem na vse jutro ne bode treba peš hoditi!«

»Moška je ta!« odgovorim ji, »pa lahko koj kupim, da pridem prej domov. Pojdi in povej mu, naj nekoliko počaka; takoj se preoblečem in pridem!«

Žena odhití k Posavcu, jaz pa se preoblečem in pripravim za pot. Z dekletcem sva se zmenila, kakšne »kolače« ji prinesem, ker veste, da otročajem ni drugih skrbíj, če jim poveš, da greš v mesto. V tem se je vrnila Lenka in mi povedala, da voz že čaka. Zdela se mi je nekoliko bledejša nego druge dni, in zaskrbelo me je, če ni bolna.

»Kaj ti je?« vprašam jo, »da si takó blede?«

»Nič,« odgovorí mi, »samó nekaj glava me boli!«

Nató vzamem blagoslovljene vode z zidú pri vratih, prekrižam sebe, prekrižam otroka, prekrižam tudi ženo in prepustim vse lepo božjemu varstvu. No dobro!

Posavec je že imel vprežen svoj voziček in nanj je bil dejal dve teleti, kateri je vlekel mesarju v Loko. Njegovega konjička, ki je bil star kakor zemlja, tega ste tudi poznali in veste, kakó se je vozilo ž njim. Tisti dan pa je žival še šepala na sprednji nogi, in minila je dolga večnost, predno smo prisvedrali na Log pod Svetega Volnika cerkev. Otipavam se in otipavam, pa si otipaj kaj, če je maliha prazna! In res, denarja nisem imel pri sebi in domá sem ga bil pozabil. Ker ti nikdo ne dá kravice zastonj, zlezel sem z voziča, in po poti, kjer sem se prej vozil, moral sem sedaj peš kresati nazaj proti Poljanam! In sam nase sem bil jezen in ko sem se gugal po trdi cesti, dejal sem si: »Česar nisi imel v glavi, imaš pa sedaj v petah, in prav ti je!«

Že se je mračilo — skoro potem je v Poljanah zazvonilo Mariji — in nikjer ni bilo videti človeka — vse se je bilo že zalezlo v kočé — ko sem počasi stopal po stezi vkreber proti Hiščarju. Tik te steze imam njivo, takrat je bila na nji detelja, letos pa sem imel ondu prosó, kakor veste, in prav lepo prosó. Blizu leskovega grmovja mi je tam raslo drevesce, katero sem bil vcepil spomladi. Na misel mi je prišlo, da je bil pred nekaj dnevi vihar, in morda mu je kje odlomil vršiček.

Stopim torej s steze in gazim deteljo do drevesca. Pa je imelo še oba vršiča, in hvala Bogú, vihar mi ni bil napravil nič škode.

V tem sta prišla dva prav počasi po stezi nizdolu. Rad bi bil zvedel, kdo sta, in zatorej sem ostal pri grmu, toliko skrit, da me v mraku nista mogla ugledati. Pa tudi menim, da se nista preveč ozirala, ker sta imela dovolj drugih skrbij.

»Kaj bi prihajal?« izpregovorila je ona, »ko vender veš, da je greh in da ni mogoče.«

»Pridem pa venderle,« odgovori ji Miha Pečarjev — in to itak veste, da je govoril z mojo ženo — »ko bodo vsi ljudje spali, pa pridem. In na okence potrkam, ti pa odpri ali pa pústi, kakor hočeš!«

»Zaradi greha in zaradi ljudij nikar!« naprosi ga Lenka. In sam Bog vé, da sem takrat grešil, ker nisem pristopil in ji prigovarjal, naj bi ostala trdna v svojem sklepu. No dobro! —

»Gotovo pridem!«

»Na tvojega otroka te prosim, nikar ne hodi!«

»Pridem! Pa bi ne bila takó hitela z možitvijo, pa bi bila čakala mene, nikar da si vzela tega šepca! Lahko noč — pa samó za sedaj! Pridem, pa je!«

In odšel je nizdolu proti vasi. Lenka je stala še nekaj časa na mestu, potem pa je tudi odšla. Tudi takrat je bilo še čas, da bi bil izpregovoril pametno besedo, pa je nisem. In zatorej svoji ženi ne očitam ničesar, moja krivica ni bila manjša od njene. Pustil sem jo brez pomoči v največji sili. In če je z brví, ker ni bilo držajev, pala v vodo, kaj bi se čudil! »Tebi,« mislil sem si, »tebi pa že podkurim, ko stopiš pod okence.« In tiho sem se priplazil do svoje hiše. Skozi okno sem videl, da je žena otroka devala spat. Na svinjaku sem imel med staro železnino velik skopec, katerega sem jeseni — po novo razoranih njivah — nastavljal lisicam. Potegnem ga na dan, in hajdi ž njim pod okno! In napel in nastavil sem ga takó spretno, da bi se bila ujela celó lisica, če bi bila prišla tisto noč pod moje okno. Tem gotoveje je moral priti v past ta zaljubljeni maček!

Ko sem vstopil, bilo je dekletce že zaspalo in tudi Lenka se je spravljala v posteljo.

»Bog pomagaj, ali si ti?« začudila se je in ni mogla prikriti, da je prestrašena, prav zeló prestrašena.

»Nič hudega, Lenka,« odgovorim mirno, daši nisem bil premiren. »Denar sem pozabil in pod Svetim Volnikom sem se šele spomnil, da ga nimam. Nič ne dé, pojdem pa jutri na vse zgodaj z doma!«

»Ali si prišel po stezi mimo Strevca?« vpraša me tiho.

Nisem ji odgovoril resnice, nego dejal sem: »Ne, po poti mimo Žunharja sem hodil; za stezo mi je bilo že skoro pretemà!«

Prav videlo se mi je, da se ji je odvalil težak kamen od srca, ko je zaslišala zlagani moj odgovor. —

»Pa si bolna?« vprašam jo še; »takó si bleđa, da moraš biti bolna!«

»Nič mi ni,« odgovori ona, »le glava me nekoliko boli, in sama ne vem, zakaj!«

Pa sem jaz vedel, da jo je bolela glava zaradi Pečarjevega Mihe! In če je Bog ne razsvetli o pravem času, mislim si, bodè se težko dobilo zdravilo proti taki boleznì!

»Pa kaj bi govorila,« pravim, »jutri bode treba zgodaj vstati! Pojdiva spat, da lože vstaneva!«

Ko ničesar ne odgovori, še dostavim: »Veš kaj, na peč ležem, da se vsaj gotovo vzbudim!«

»Pa lezi!« dejala je, »najbolje bode!«

In zopet sem videl, da ji je bilo prav zelo všeč, ker sem si na peči izbral trdo ležišče. —

Ležem na peč, in to vsi veste, da nisem mogel zaspati. Kdo bi spal, če mora biti na straži, da mu zavodnik ne ukrade žene! Tudi ona ni mogla zaspati, čemur se tudi nisem čudil. Premetavala se je po postelji in vzdihnila časih prav globoko. Kakó ne, ko je bila vender v groznih skrbéh, dobro vedoč, da pride óni pod okno! Oh, ko bi ji bil v tistem hipu povedal, da vem za vse, in ko bi jo bil, kakor nas uči sveta vera, potrpežljivo opomnil, naj vender pozabi vsega, kar ne more biti in ne smé! Ej, pa nisem mogel izpregovoriti prave in pametne besede in zató se tožim samega sebe, da sem kriv, precèj kriv, če je bilo pozneje kaj greha in pohujšanja. Bog nam vsem grehe odpústi; dosti jih imamo, vsi jih imamo dosti in preveč! No dobro!

Nisem torej izpregovoril pametne besede, samó dejal sem:

»Lenka, móli! Móli in potlej zaspì v božjem imeni!«

»Bog meni pomagaj!« Takó je vzdihnila, a drugega ni odgovorila. Noč je tekla, in temà in mir sta bila povesod. Tudi jaz in žena sva bila v temi, v silni, črni temi, mirú pa ni bilo. Ta mir je objemal samó otroka, ki je spal v zibelki, da sem časih zaslišal njega lahne, nedolžne dihljaje. Tam je bil mir, pri naju pa ga ni bilo. V Poljanah je že odbilo polnoči, in kakor kamen mirno sem ležal na trdi peči. Tedaj se zunaj hiše začujejo koraki, in kakor strela se vzdigne žena Lenka z ležišča in posluša proti meni kakor zajec sredi njive, kadar ga je kaj vznemirilo v ponočni tihoti. Pa se nisem genil, in zatorej

je mislila, da spim. Nató vstane, da bi prilezla do okna. No dobro! Takrat pa je Miha tam zunaj — in vsi svetniki naj bodo zahvaljeni za to! — svoje stopalo vteknil v nastavljeni skopec, in ta ga je zgrabil s svojimi zobmi, da mu je kár vse zaškripalo v nogi! Zaklel je in zatulil kakor mrjasec, če ga vlečejo na mesarski stol, da se mi je srcé rahljalo od čistega veselja. Pa sem ležal na peči kakor kamen v dnu zelenega verja in ni besedice nisem zinil!

Na vse jutro sem vstal. Žena mi je skuhala nekoliko soka; molcé sem ga pojedel, in obema je bilo prav, da se ni govorilo. Zunaj pred hišo pa sem videl sledove, ki so se vlekli od okna po zeleni tratini nizdolu. Kakih trideset korakov tam spodi je ležal moj skopec sredi steze, in okrog njega je bila zemlja namočena od človeške krvi. Dobro mi je služil železni ta prijatelj, in jako hvaležen sem ga pobral in odnesel na svinjak, da bi mi bil tam pri roki, če bi se zopet rabil pri hiši. Nató pa sem odšel v mesto in kupil tam prav dobro kravico, ki mi je pozneje dajala veliko telet in mleka. No dobro! —

Pečarjev Miha pa je štirinajst dni tičal v koči in trpel bolečine, stara Pečarka pa mu je z rastlinskim oljem mazala nogo, da je kár kapalo od nje!

Sedaj pa veste, kaj vam bodem še povedal. Ko je ozdravil, vlačil se je še nekaj časa po vasi, potem je izginil v Ameriko, kjer je bil že prej. Tudi to veste, da je ž njim ušla moja žena, s katero so me bili poročili pred vélikim oltarjem svetega Martina, Noč je vzela oba, njo in Pečarjevega fanta, in kakor mož in žena — prav po divje — odrinila sta v Ameriko, kjer menda ne gledajo posebno na take reči! —

Pustila mi ni ničesar — samó sramoto — ti moj ljubi Jezus, pa kakšno sramoto! Povsod so se mi smijali in povsod so mi privoščili veliko to nesrečo. Ostalo mi je tudi dekletce, otroka mi je pač pustila. Prav takó, kakor je moja mati mene pustila v klanici v Vinharjih! Otroka mi je pač pustila!

Pa nikar ne mislite, da sem ga vrgel pod klop ali pod kap pred hišo! Bog ne daj! Bil mi je to najlepši dar, katerega mi je mogla pustiti žena, ki takrat že ni bila več moja žena! Božji blagoslov mi je pustila s tem otročičkom, in rečem vam, nikdar se nisva ločila s to živalco. Če sem delal na njivi, bilo je dekletce pri meni, če sem sekal v hosti, bilo je dekletce pri meni, če sem nosil živini v hlev, lezlo je dekletce za mano! Po materi ni dosti vpraševalo v nedolžnosti svoji; skoro jo je pozabilo, tem bolj pa je rado imelo mene. Kaj

pravim, rado imelo — naravnost ljubilo me je, kakor ljubi otrok pravega svojega očeta! Pravi blagoslov božji je bilo zame to otročè, in zaradi njega sem oprostil ženi vse, čisto vse. Srečo sem imel pri hiši, in vse mi je šlo po godi. Tista kravica, ki sem jo bil kupil v mestu, storila mi je nekaj mesecev pozneje dva telička, in oba sta živela in se dobro redila! Vidite, takšno srečo sem imel! No dobro!

Jedna reč in druga, minilo je leto, in minilo je zopet leto. Dve leti sta skoro minili, in bilo je nekamo okrog sv. Uršule. Zvečer je bilo, in večerjo sem kuhal pri ognjišči. Ker ni bilo ženske v hiši, moral sem kuhati sam. Bil sem gospodar in gospodinja zajedno. Povejmal je ogenj v peči, in hitro sem skočil po veži k skladanici pred hišo, da prinesem še nekaj suhljadi in jo vržem na žerjavico, da bi se hitreje skuhal večerja. Otroka sem bil pa že prej napasel, in spal je že tudi.

Pred skladanico na tnalu sem imel kup posekanega brezja, da ga razžagam in razkoljem za zimo. Ko stopim na tnalno, sedela ali prav za prav čepela je na kupu ženska — beračica, ki je bržkone prosila prenočišča. Takó sem si mislil in dejal:

»V božjem imeni, mati, le pod streho! Pozno je že, in kam bi hodili sedaj drugam nego k meni?«

Naložil sem si suhljadi v naročaj.

»Tine«, zastokala je, »Tine, jaz sem!«

Križani Odrešenik svetá, kakó sem se prestrašil! Suhljad mi je padla na tla, in izpregovoril nisem ni besedice. Pa me je skoro obšlo veselje, in mislil sem si: »Glejte, vendar je še prišla k meni in k svojemu otroku je prišla.« Pa kakšna je bila in malone v raztrgani obleki! Taka je bila, da bi se bil najrajši razjokal. Pa sem takoj izpregledal, kakó in kaj.

»Lenčika«, dejal sem, »Lenčika, ali te je tepel?«

»Oh, pa hudo!« zajokala je.

»In stradala si in hudino si preganjala?«

»In naposled me je pustil in drugo je vzel!«

»Ta slepar, ta slepar!«

»Od tam sem se preberačila in preprosila do semkaj, da vidim še jedenkrat otroka in da tu umrem!«

»Kaj, umret si prišla? Ali si pametna ali si brezpametna! Dober človek sem in précej bodem jezen, če izpregovoriš še kaj takega! Umreti, lepa bi bila ta! Saj nisi prišla k zverini, saj si prišla k svojemu možu in k svojemu otroku! Koliko grehov nam more oprostiti Bog, pa bi jaz ne oprostil tebi jednega! Le vstani in v Bogá zaupaj!«

Poskušala je vstati, pa ni šlo; takoj je zopet zlezla na brezov kup, takó je bila slaba.

»Nič ne maraj, skuham ti prižganke in jajec ti nabijem vanjo, da se takoj zopet poživíš. Ker si slabotna, pa te ponese, prav rad te ponese!«

In vzel sem jo k sebi in jo odnesel v hišo. Ti moj Bog, bila je lahka kakor jesensko peresce, da je malone nisem čutil! V hiši pa sem jo posadil na klop za mizo in luč sem ji prižgal ter jo tolažil:

»V imeni našega Gospoda Jezusa si zopet prišla v to hišo, in vse nama bodi oproščeno, kar sva zagrešila skupaj in posebe!«

In odhitel sem ji kuhat večerjo in pripravil sem ji prižganko, kakor si ne morete misliti boljše na svetu. In jajec sem ji natolkel vanjo, da bi jih bil moral jesti sam rimski papež, če bi mu jih bili skuhal v največji bolezn!

Postavil sem skledo prednjo, ali jesti ni mogla. Najboljše prižganke ni mogla jesti, in ko je takisto težavno sople, videl sem v hipu, da mora biti bolna, prav zeló bolna.

Postlal sem ji posteljo in ji prevlekel ležišče z belimi rjuhami, katere so bile spravljen v skrinji, da bi jih imel, če bi prišli z Gospodom k hiši. Danes pa sem jih vzel za njo; takó bi vsaj čutila, da ni pri tujih ljudéh in da smo jo radi imeli. Brez moje pomoči bi niti ne bila prišla v posteljo. Takrat sem šele videl, kakó jo je bilo vzelo življenje: bila je koščica pri koščici in drugega nič!

Torej tepel te je!« dejal sem, »in usmiljen ni bil s teboj!«

»In drugo je vzel in mene je zapodil!«

Sédel sem k njeni postelji. Zamizala je in mirno ležala nekaj časa. Gledal sem ji neprestano v upali obraz, in takó se mi je smilila, da vam ne morem povedati, kakó. Naposled je izpregovorila:

»Tine, prinesi mi otroka!«

Moj Bog, otroka sem bil popolnoma pozabil, in moja dolžnost je bila, da bi ga ji bil prinesel takoj! Pa me je morala naprositi! Odgovorim: »Takoj ti ga prinesem, in videla bodeš, kakó je dekletce zraslo v tem. In zdravo je tudi! Hvala Bogú, zdravo je tudi!«

Prinesel sem ji otroka. Revče se ni moglo prebuditi, in ko sem ga prinesel k postelji, k materi, tedaj mi je zopet zaspalo v rokah.

»Vidiš jo, Lenka, taka je,« izpregovoril sem, »in dobro sem ti jo vzredil. Veséli se je! Jutri te že spozná in vesela te bode, kakor sem te jaz vesel že danes!«

Dolgo je gledala otroka, ki je z glavicco dremal ob mojem rameni. Potem pa je zajejala: »Daj mi jo v posteljo!«

Ustregel sem tej želji in položil otroka k nji v posteljo. In pritisnila ga je k sebi, kakor bi se bala, da ga ji zopet ne vzamem.

»Na peč pojdi!« dejala je, »in zaspì! Jaz bodem tudi zaspala!«

»Prav,« mislil sem si, »pa zlezem na peč, in če bode hotela kàj imeti, pa me že pokliče.« Res zlezem na peč in že sem tam ležal precëj časa, ko me pokliče:

»Tine!«

Bliskoma sem bil pri nji. »Tine,« pravi s slabim glasom, »daj mi roko in reci, da nisi več hud name!«

»Nič več, Lenka, nič več!«

Podala sva si roko, in nató sem zopet zlezem na peč. Čudno, pa vender resnično, ubranil se nisem zaspancu in skoro sem zaspal. Bilo je pozno ponoči, ko me je vzbudil otrokov jok. Skočim s peči in k postelji. Deklica se je zvijala in hotela vstati. Pa ni mogla, ker se je je oklepala koščena roka materina, kakor da je od železa. Lenka pa je ležala mirno, in nekamo polno in debelo so me gledale nje oči. Ko sem pristopil, da bi ji vzel jokajočega otroka, bila je tista drobna, koščena roka trda, da sem imel posla, predno sem izvil otročička izpod nje. Saj veste, prišla je k meni umret! Bog mi je ni bil namenil, in umrla je prvo noč, ko je zopet stopila pod streho moje kočè! Gospoda ji nisem klical, ker nisem mislil, da je že takó pri kraji. No, pa je umrla spravljena z mano in s svojim otrokom. In vsako nedeljo molim k vseusmiljenemu Bogu, da bi je ne sodil ostreje, nego sem jo sodil jaz, ki sem bil vender nje mož, nje pravi zakonski mož.

Vidite, to je povest o mojem zakonu! No dobro!

(Dalje prihodnjič.)

Pokop.

Kedaj je videlo okó
Takó vesel pokop? . . .
Prijetelje nekdanje vse
Nocoj polagam v grob.

Solzé, ki so rosile mi
Obraz v nekdanjih dneh —
Globoko v grob polaga jih
Nebeški tvoj nasmeħ.

In tožbe vse, in vzdihè vse
Polagam v grob nocoj —
Izbrìše nanje mi spomin
Poljub goreči tvoj.

Na grobu pa v objemu jaz
Presrečen ti slonim,
In gledam ti v oči jasné,
In ljubim in molčim.

Trošan.

Pokora.

Samostan. Na njega tihe duri
Potnik trka ob večerni uri.

Potnik mira je prišel iskāt;
Dver prihaja mu odpirat brāt.

»Bog te sprimi!« glas veli vratarja,
Ki pobožno samostan otvarja;

»On dodēli svoj ti blagoslov!
Kaj v okrilji iščeš teh zidov?«

»Ako dušo srčna žgē ti rana,
Kar obrni se do gvardijana!«

»Moder on je in izkušen mož,
Svētov dobrih pač pri njem doboš.«

Sluša potnik, k predniku odhaja,
Dušo strto up mu nov pomlaja.

»Prečastiti oče, za svoj greh
Rad pokoril bi se v teh zidéh.«

»Dā, trdó si naložim pokoro,
Vest mi težka, kot bi nosil goro.«

»V prsih plamen plapola nečist,
Dušo polni srd mi in zavist.«

»Moči grehov ni nositi peze,
Oh, bojim se strašne božje jeze!«

»Ker hudó sem, prehudó grešil,
Tukaj zdaj bi rad se pokoril.«

»Pokoril za težke svoje grehe,
Da srcé spet zadobi uteh.«

Pa odvrne Stanko, mož častit,
— Žar modrosti z lic mu je razlit —

»Hvalna, fili mi, ti je namera,
Še iskri ti v srci živa vera!«

»Človek, praviš, drug bi rad postal,
Grehov svojih se pri nas skesal.«

»A da opereš t u jih, ni baš treba,
Glas takó nam ne veleva z néba.«

»Stopi v žitje . . . šumni svet spoznaj,
Za pokoro, znaj, i to je kraj.«

»V svetu žij in trpi brez pokoja,
V njem ne straši vročega se boja!«

»V bran trpečim siromakom stoj
In predrznih smelcev se ne boj!«

»Za pravico in resnico góri,
Kaj so vzóri svetli, to govóri!«

»Briši jadtum revežem solzé,
Dvigaj bratom žalostnim srcé!«

»V zapuščencev stopi borne koče,
Vzpričo bede duša naj se zjoče!«

»Za kreposti ljudstvo navdušuj,
Za človeštva se blagost žrtvuj!«

»Bližnjika iz duše vse mi ljubi,
Pa nikdár ne boš zapal pogubi!«

»Žiti sveto ni pri nas težkó,
Kjer pretaka žitje se mirnó.«

»Da popoln mi bodeš, idi v Kristi,
Pa med svetom grehov se očisti!«

T. Doksov.

Davorin Trstenjak.

Doneski k njegovemu životopisu. Spisal dr. Janko Pajk.

(Dalje.)

Dočim se nóriška izobrazba razlikuje po večji pripravnosti vsega domačega življenja, po otujeni noši, takó moški kakor ženski, po večji razkošnosti in nekakšni mehkości, takisto po nekem otujenem duhu, ki veje iz govorjenega in pisanega jezika — naj se le primerijo »panonskega« pisatelja Šerfa pridige Slomškovicim! — odlikuje panonsko izobrazbo preprostost, nepokvarjenost in takisto večja izvirnost v vsakem oziru. To pa prihaja še iz tretjega vzroka: od bolj postranske nekdanje leže panonskih Slovencev, ki so poleg tega, da so vzpričo svoje dotike z ogerskimi in hrvaškimi rojaki ostali ograjeni pred tujim, neslovanskim vplivom in imeli domače svoje duhovništvo, še stanovali bolj daleč od velike izobrazbene ceste, severojužne, spajajoče Dunaj z Adrijo, po kateri se od starodavnih časov prevaža kakor vse blagó takó vsa izobrazba novejših časov. Od severa je po »véliki cesti« dohajala med Slovence in še sedaj nekoliko, toda bolj po južni železnici, dohaja nemško-francosko-angleška, od juga pa grško-italska izobrazba k nam, a stranski potje do vélike ceste so v izobrazbenem oziru mnogo menj važni. Zató je panonske Slovence tudi njih zemska leža očuvala v njih prvotnosti, katera prvotnost pa gine čimdalje bolj zaradi večjega občevanja. Davorin, panonski Slovenec, družil je v sebi nekovo prvotnost jezika in značaja, katera je vsemu njegovemu govorjenju in delovanju podajala izvirnost in krepkost; zajedno je kot natančen poznavalec »kranjščine« — takó panonski Slovenci še danes imenujejo govorico in izobrazbo noriških Slovencev, katere kličejo »Kranjce«, dasi so ti Štajerci — družil tudi vsa svojstva nóriške izobrazbe; natanko je poznal in tudi v svoji pisavi izražal obe izobrazbi. Zakaj tudi jezik in pisava tega možá kažeta zvedencu na prvi pogled, da v nji tekmujeta dva življa. Trstenjak dolgo časa ni maral za pismeni naš jezik, ki je prav za prav »kranjščina«; njemu se »ljubljanščina«, katera je predrla v naši pisavi, ni videla prava »slovenščina«; Davorin je iz početka bolj cenil »ilirščino« kot pismeni jezik tudi Slovencev; toda sila časa in potrebnost domačega, sosebnó pa skupnega slovenskega jezika, vrinila je i njemu »kranjščino«, katera mu tudi resnično prevladuje, dasi se panonščina še močno oglašá iz njegove pisave.

Ali panonska izobrazba Trstenjakova ni gledala samó iz njega spisov, ampak tudi iz vsega njegovega domačega življenja, katero je bilo močno preprosto in se je v tem razlikovalo od razkošnosti nekaterih, ali prav za prav večine njegovih nóriških vrstnikov. Da je Davorin družil tudi druge evropske odločilne izobrazbe, bilo je že povedano. —

Davorin je jako pomnjivo zasledoval povest naše izobrazbe. Nje sledov iskati in jih odkrivati, to je po njegovem mnenji vrhovna naloga povestniku. Bila je tudi Trstenjakova, in da jo je izvrševal, to je njegova prva zasluga, v kateri ga še ni prekosil nobeden njegov naslednik, dasi so nekateri napisali že mnogo in jako zaslužnega o tem. Priljubljeni predmetje njegovim povestniškim razpravam so bili: rimske ceste — rimske naselbine — obsegi biskupin — vplivi Ogleja in Solnograda na naše krajine — staroslovenske grmade in gomile — gradišča in stari gradovi — tiri starih trgovin — naseljevanja in preseljevanja slovenskih rodbin — ustanavljanje župnij in raznih oblastev — imena krajev, vasíj, posestev, ljudíj. Iz kratka: Davorin je imel v mislih najširši pomen izobrazbe. Tolikega zanimanja za slovensko stari-noslovje ne najdete ne pri Miklošiči ne pri Cafu navzlic njiju jeziko-slovni temeljitosti.

Toda poleg tega, da se je bavil z znanstvom — njega naporov ni podpirala nijedna vlada niti živa duša; največ mu je prijatelj priskrbel knjigo iz knjižnice — bil je naš Davorin tudi vzgajatelj ljudstva, mladine in leposloven pisatelj. Naš Davorin, ki je sicer poznal pedagoške teorije, katerih se je naučil v Gradci, vzgajal je mladino največ po svojem bistrem razumu in zdravem čustvu, vodé, vzpodbujaje in popboljšujé, takisto pa karaje, kadar je trebalo; njega beseda je bila živa in je sezala do živega, predirala v srcé, genila globoko, a ranila nikdar; vedela je vselej varovati čast in rahlost mladeniškega duhá, dajaje duhovom zajedno leka in hrane. Na mariborski gimnaziji je Davorin poučeval v veronauku, v povestnici in slovenščini. Naš Davorin pa je v vzgoji dosegal še višje namene: hotel je svoje vzgojevalno delovanje razširiti tudi v bogoslovnico mariborsko, učé tam mladeniče povestnico cerkvenega stavbinstva in splošno cerkveno umetnost, duhovnikom gotovo jako potrebnega nauka. V resnici je že nekaj časa poučeval ta nauk, zdajci pa ga je zopet ustavil. Škoda, dvojna škoda za mariborsko vladikovino: z jedne strani, ker se je takó opustil ta potrebni nauk, z druge, ker takó izvrstna moč, kakeršna je bila Trstenjakova, pri osrednji cerkvi mariborski ni dobila svojega mesta! Cafa, ki za bogoslovsko učenje ni imel poziva, pokušali so privezati na

bogoslovnico, ali Davorina, ki je bil kakor ustvarjen za to, potiskali so od nje!

Nejevoljen, razžaljen, pobit in globoko ranjen v srcé, obrnil je Davorin po bridkih izkušnjah hrbet gimnazijski službi in nehvaležnemu Mariboru, ki njemu ni imel prostorčka; s kakimi čustvi, to mi je razodel v žalnem pismu, poslanem mi leta 1861. na Dunaj. Vrnil se je med preprosto slovensko ljudstvo, katero je ljubil kakor mater svojo; tam je iskal novih močij in nove vzpodbuje, vender je dobil oboje šele po novih prevarah. Dotika našega preprostega ljudstva je najboljši lek za rodoljubno srcé. Naše ljudstvo je bistroumno in zajedno blagosrčno, dasi v vsem silno zaostalo, čemur se ni čuditi — med njim dobiva rodoljub vselej okrepila, kakeršnega je Antēju podajala dotika s materjo zemljo, kadar je podlegel nasprotniku.

Skoro otujen ljudstvu, katero je vender tolikanj ljubil, moral ga je Davorin iz nova proučevati — takó zeló nas raznarodi bivanje v mestih! Šent Jurij pod Rífnikom blizu Celja, kamor je iz prva prišel za župnika, bil je njegova prva in — naj še pristavim — bridka postaja; Pónikva, Martina Slomška rojstvena župnija, bila je njegova druga postaja, kjer je zopet dobil nekoliko prejšnjega zaupanja v samega sebe, toda šele Stari trg pri Slovenjem Gradci ga je naredil za popolnoma dogotovljenega cerkvenega dostojanstvenika. Jaz, kateremu je rad razkrival svoje križe, rekel bi: Šent Jurij je bil njegov »hades« ali »ad«, Pónikva njegove »vice«, a Stari trg njegov »elizij«; Davorin sam se je izražal vse bolj po domače, rekši o tem: V Šent Juriji sem »pastirjeval«, na Pónikvi sem »kmetoval«, a v Starem trgu sem bil šele »posestnik« in »gospod«! —

Najizdatnejša literarna delavnost Davorinova, dasi ni nikdar prestajala, spada v njegovo pónikvansko in starotrško dóbo; v Šent Juriji je še nekoliko omahoval med politiško in literarno delavnostjo. Ko je namreč leta 1866. ves zbehan in razburjen zaradi neljubih zmed s svojimi župljani pritekel v Kranj, da bi se tu poravnal sredi čilega kranjskega národa, imel sem kot njegov vsakdanji tovariš priliko, da sem se čudil njega ognjeni zgovornosti in budeči delavnosti. Skoro ni bilo dneva brez izleta v lepo kranjsko okolico h kakemu rodoljubu in brez navdušenega ogovora sredi kranjske duhovščine.

Na Pónikvi je Davorin osnoval »Zoro« in »Vestnik«. Trstenjak je takrat, kakor že prej ob cvetu »Novic«, obdelaval znanstveno in leposlovno polje zajedno. Živel je še v početni dóbi našega slovstva — in koliko nas drugih ž njim! — ko je moral biti slovenski rodoljub vse in sezati za vsakeršno peró, sedaj za znanstveno, sedaj za lepo-

slovno, sedaj za časnikarsko, sedaj celó za »liro«, hoté ali nehoté, po milosti ali brez milosti boginje Minerve. V koliko srečnejšem položaji so naši književniki danes, ker si smejo omejevati literarno delavnost! Saj pa je v slovstvu prav takó kakor v gospodarstvu: »delitev dela« jedina vodi do uspehov. V Starem trgu je Davorin pisal zopet samó znanstvene članke, in to za »Kres«, ki je bil, kakor prej »Zora«, samó njegov stvar.

Davorin je obdelaval vse stranice naše književnosti: v mladeniški dóbi je zlagal pesmi, izmed katerih se jih je nekaj še ohranilo, n. pr. »Lipa, dišeče, preljubo drevó« in »Tam za goro zvezda sveti«; burnega leta 1848. je začel pisati v časnike, toda v tej stroki se ni odlikoval nikoli; učitelj mariborski je zlagal bajeslovne in jezikoslovne pozneje tudi povestniške spise; ob cvetu »Novic« in iz početka »Slovenskega Naroda« je pisal za ta dva časopisa tudi podlistke; za »Zoro« je sestavljal leposlovne članke, za »Vestnik« znanstvene, a za »Kres« skoro zgolj učene, povestniške spise. Pisal je leposlovne sestavke pod najčudnejšimi imeni; marsikateri spis je potekel iz njegovega neusahnega peresa pod tujim imenom, takó da bi se danes vsi njegovi članki ne dali več najti. Mnogo tega, sebstno humoristiškega, spisal je s podpisom »Vicko Dragan« in »Epicharmos«.

Davorinovo življenje je bilo vse posvečeno národu. Zató in takó je bil Davorin Trstenjak znamenit prikaz v povestnici slovenskega národa: z jedné strani je bil duhovnik v vzvišenem pomenu besede, pobožen in veren v duši, brez madeža in ukora, strogo čuvajoč dostojnost svojega stanú, visokega in za národ važnega, pa tudi brez najmanjše hlimbe, brez pretiranosti in brez óne napetosti in trpkosti, katero nahajamo danes pri zastopnikih tega stanú po Slovenskem takó pogostoma. Bil je, da se biblijski izrazim, duhovnik po volji Gospodovi, kakeršnega si mislimo Melhizedeka, moža kraljevske časti in zajedno duhovnika, domoljubnega možá, preprostega in čistega srcá. Zoperno mu je bilo vsako tercijalstvo, kateremu je vselej, kamor je prišel, povsod napovedal srdito vojsko. Cerkvenih opravil se je držal točno in kratko, dostojno in pobožno; takó je tudi župljane silil k točnosti, ako niso hoteli zamujati božjega opravila. Njegove propovedi so bile kratke in jedernate, praktične in v pravo vzpodbujó, brez grmenja in nepotrebne patosa. Po Davorinovem nazoru góji cerkev med ljudstvom pravo krščansko vero in pravo krščansko npravstvo brez dolgega in nepotrebne okolísevanja. Duhovski stan je bil Davorinu gospodski stan. Ves fanatizem, takó verski kakor politíski, bil mu je zoper; politísko rogovíljenje se mu ni zdelo združno s »sutano«. Odtod ni težko ugeniti, na

katero stran bi se bil postavil ob denšnjem národnem razporu. Sploh je bil v javnih stvaréh jako zmeren, oprezen in moder. Sosebno, odkar je živel v Starem trgu, imel je na sebi nekaj aristokratskega. Kot duhovnik je povsod in v vsakem oziru gledal na mir in spravo; s politíškimi nasprotniki nikdar ni pretrgal občevanja; v volitve se poslednji čas nikoli ni vtikal; mandatov in častnih služeb, ne javnih ne zasebnih, ni lovil nikoli. Osebnost in slobodo je ljubil nad vse; zato so mu bila ozka mesta in njih zaprto življenje ostudna; zaradi samostojnosti in osebne slobode je rajši tičal v zakotnem Starem trgu, nego bi bil kot neslobodnjak zasedal častna mesta. Samostojnost in značajnost sta bila njegova najvišja vzora. Res, lep in zajedno koristen vzor! —

Z druge strani pa je Davorin družil vsa svojstva plemenitega človeka. Bil je moški in oblasten v vedenji, do cela mož v besedi kakor v dejanji; ni se spuščal v nič, čemur se ni čutil kos: dano besedo je izvrševal točno in popolnoma. Imel je tudi nekoliko preoškega duhá; mnoga njegova prerokovanja so se obistinila. Srcá je bil preblagega, pomagal je, kjer je mogel, s svetom in denarjem. V družbi je bil zgovoren, dokler je bil še telesno čvrst. Rad se je šalil, sosebno ženskam, katerih pa ni kaj iskal niti maral. Rad je občeval z znanci in hrepenel po izobraženi družbi. Poznal je dobro svet, in nikdo, ki je kdáj prišel predenj, ni mu ostal zakrit; vsakogar je pregledal do dná duše, pa brez predsodkov. Jaz menim, da je tudi vsakdo, ki je količkaj imel opraviti ž njim, najsi za malo časa, odnesel čustvo, da je občeval z nenavadnim človekom. Radi so k njemu zahajali znanci in prijatelji, nekaj na posvete, nekaj na razne pogovore; mnogi v zabavo. V Starem trgu, kjer je živel »otio et musis«, ustanovil se je také neke »dvorec« slovenskih književnikov in národnih delavcev. Stari trg, sam na sebi také neznamenit, zaslu je za Davorinovega župnikovanja. Romantiška lega in okolica njegova: zala cerkva Sv. Rozalije, sedaj župna cerkev, nad njo stara farna cerkev Sv. Pankrácija, stoječa na oblastnem hribu sredi nekdanjega gradú slovenjegraškega, čegar obzidje še kipí proti nebu, zeleno Póharje, nasproti gradu, čegar gorovja zapadno podnožje se strmoglavlja v mislinsko dolino, kamor je postavljeno mestece Slovenji Gradec, in bližnja, na pol starotrški župniji pripadajoča gora sv. Urše ali Plešivec, ki nosi na ponosnem temeni romarsko cerkev, bujni travniki in gozdi, vse v vednem zelenji — ta lepa okolica, pravi biser podgorske krajine slovenske, dobivala je svoj posebni čar od Trstenjakovega bivanja v nji. Kaj so kraji, kaj krajine,

ako jim človeško bivališče, sosebno pa bivališče odličnih ljudij, ne daje pomena? —

V tem rajskem koticu slovenske zemlje je pomišljal naš imenitni narodnjak o usodi ne samó malega slovenskega, nego tudi vsega slovanskega národa; tukaj so se razvijale njegove misli ne samó o tega národa minulosti, nego še bolj o njega bodočnosti; tu je svoja poslednja leta prebil mož ponosne nravi in častite osebnosti, mož, čegar sodbo so čislali Slovenci blizu in daleko. Trstenjakova beseda, dasi ni bil poslanec niti višji dostojanstvenik, izdala je več nego vsakega drugega »prvaka« njegove dóbe; dobro je vedel slovenski svet, da to, kar pravi on, poteka iz bistrega uma, iz trdnega prepričanja, iz nesebičnega srčá, iz čiste, rodoljubne duše. In to veljavo Davorinu nista dajala ne denar ne strah, ne mitra niti vladikovinstvo; izvirala in prihajala je jedino iz njegovega značaja, čistega kot zlató, vzvišenega nad vse sumnje. In na takih značajih sloni spoštovanje kakor vse javno življenje národovo!

(Konec prihodnjíc.)

Sèn.

Minulo noč sem zopet sanjal,
Dehtèl je zunaj lipov cvet . . .
Pokojno na mrtvaškem odru
V nevzdravnih sanjah spal sem bled.

Prišli so znanci in prijatli,
Solzúó jim bilo je okó;
In vsi ihteč so me kropili,
A tebe vender ni biló.

In nesli so me v kraj pokojni,
Kjer ni trpljenja, ni solzâ;
Bridkó solzeč me vsi spremljali,
A ti ostala si domá.

Sladkó sem ležal v tihem grobu . . .
Pozabljen trpki zemski boj.
A čuj, nekdo prihaja k meni . . .
Zakaj mi motiš tu pokoj?

Poklekne na gomilo mojo,
Razlega z nje se jok in stok:
»Življenje bil je duše moje,
Zakaj si vzel ga, mili Bog!« . . .

In ti si vender prišla k meni! . . .
Minl je težke sanje čar;
Dehtèl je lipov cvet skoz okno,
Smijal se v izbo solčni žar.

† Jos. Freuensfeld.

Rokopis.

Spisal A. Funtek.

(Dalje.)

IV.

 inilo je dobrih štirinajst dnij. Oni kratki hipi, kateri so Goranu prinesli toliko nenadejane blaženosti, bili so tudi njega slovó od Olge. Sklenil je namreč, da se iz nova posveti svojim studijam, in potem, ko bode vse dovršeno, tedaj šele stopi pred Brona. Dasi se je odrekel prejšnjim načrtom in prešérnim mislim, odšel je vendar ves srečen v stolno mesto. Dobro je čutil, kakó se mu v jasnih žarkih prve ljubezni umičejo vsa druga čustva, kakor bi ne prebila tolike svetlobe.

In tisto mehko srcé, ki se iz prva nikakor ni moglo privaditi misli, da že odhaja ljubljenec, kdo vé, za koliko časa, tisto srcé se je končno tudi uklonilo neizprosni potrebi, in dasi je časih kakor neznaná bolest zatrepetala v njem — v obče se je deklici vrnil prejšnji veseli značaj, ali bolje rečeno, vrnil bi se ji bil do cela, da ni bilo takó neizrečno pusto in žalostno v domači hiši. Kakó pač bi bila prepevala v tisti hudi zimi, ki je zunaj pokrila mestne ulice, da je le malokdaj posijal solnčen žarek skozi gosto meglo; kakó vesela bi skakala po sobi, prav takó, kakor skače brezskrbno dete, skakala sosebno tedaj, kadar ji je došlo pismo iz daljnega mesta, tolikanj iskreno in tolikokrat poljubljeno — — da ni morala čustev svojih prikrivati očetu in da ni bil baš ta oče do cela drug! . . .

Res, čudovito se je izpremenil Bron; postaral se je vsaj za deset let! On, ki je prej toli rad bival v njeni družbi, on, ki je bil takó zgovoren in ljubezniv, kadar je zvečer v mehkem naslanjači s pipo v ustih gledal svojo deklico, sedečo z ročnim delom ob prijazni svetilki — on je sedaj hodil svoja pota in bil zatopljen v nevšečne misli. Povedali smo že, da Olga pred ónim dnevom, ko sta si z Goranom priznala ljubezen, ni zapazila izpremembe očetove, ker je imela dovolj svojih mislij; ali sedaj, ko jo je minil notranji nemir, sedaj je strahoma spoznala, da oče ni več tisti. In nič ni izdalo, da je skrbnih očij pozvedovala po vzroku njegove izpremembe — srepo jo je pogledal in jo rahlo potisnil od sebe, dočim je ves razdražen samó dejal: »Nič ni, pústi me!«

Vselej Bron seveda ni bil takšen. Pripetilo se je — menda prvič v njega življenji — da se je nekoč pozno in šibečih nog vrnil domov, kjer je sedela deklica vsa preplašena pri svojem šivanji, nevedé, kakó bi si raztolmačila odsočnost očetovo. In tedaj si je ihteč zakrila obledeli obraz, in groza jo je bilo očeta, katerega je, to je pač spoznala na prvi hip, preobladala preobila — pijača!

Bron pa je bil tistega večera izredno dobre volje in zgovoren kakor ne iz lepa. Vesela družba je bila to, in zakesnil se je nehoté. Saj pa tudi dobro dé samotarju, kakeršen je on, če se kdàj nekoliko poveseí. In razkladal je osupli poslušalki, kateri ni bilo nì jedne besede iz ust, kakó radostno so ga médse vzprejeli znanci, katere je doslej poznal takó rekoč le od daleč, samó po imeni, in kakó jim je moral obetati, da nocojšnji večer pri »Vinskem sodu« ni bil zadnji, ki ga je prebil med njimi. Nató pa je hipoma zasuknil svoj samogovor in se začel rogati ónemu mladiču, ki mu je ondan prinesel tisti smešni rokopis . . .

Olgi seveda ni bilo jasno, kakó je od vesele družbe takó neposredno prestopil h Goranu, in tudi ni razmišljala o tem. Ali vsaka porogljiva beseda očetova, ki je čimdalje bolj dajal duška svoji jezi, zabodla se ji je kakor strupen trn v srcé. In najrajši bi bila šinila k vinjenemu možu, položila mu roko na usta in vzkriknila na ves glas, da tako ne smé vpričo nje smešiti možá, katerega ljubi! Ali tega ni storila in niti vzdihnila ni, pač pa je potem mesečni žarek, ki se je skozi zaveso prikradel v njeno sobo, svetil na blede deklico, ki je zamolklo ihtela v tiho noč in ob okenska stekla pritiskala razvneto glavico . . .

In takšen večer ni bil poslednji. Brona je prevzel nekov neumeven nemir, da mu kár ni bilo ostati domá. Celó tedaj, kadar je bil najbolj zatopljen v uredniški posel, zgenil se je hipoma, kakor bi ga bil pretresel mraz, vrgel peró ob mizo in švignil pokonci. Takrat se je pač tudi kakor nezavesten zagledal v strop ali na ulice, dokler ni naposled po sili dvignil glave, zmajal ž njo in se zopet zaglobil v delo.

In čim bolj je pohajal čas, tem nemirnejši je prihajal. Kadarkoli je došlo pismo, pogledal je najprej njega pečat in potem list nejevoljno in vender kakor olajšan položil od sebe. Očito je bilo, da pričakuje poročila, katero pa le ni hotelo in ni hotelo priti . . .

Potem pa, ko je potekal dan za dnevom, bilo je videti, kakor bi se zopet nekoliko upokojil. Delal je vztrajneje, bil vedrejšega lica in se prijazneje razgovarjal z Olgo. Deklica je hvalila Bogá, da se je oče brez dvojbe iznebil morečce skrbí, in vse je kazalo, da se prejšnje

razmerje vrne v hišo. Veselejša pa je bila tem bolj, ker ji je Goran pisal, da je izborno prebil svoj izpit in da se sedaj, krepak v svoji ljubezni in svoji volji, pripravlja na poslednjega. In že se ji je v tihi uri, ko je sama zase sanjala v svoji sobi, učvrstil sklep, da očetu razodene svojo tajnost — saj je sedaj popolnoma pozabil na to, da bi se kdaj zopet rogal mladeniču — ko se je nekega večera, bil je sveti božični večer, nenadoma zopet vse izprevrglo takó, kakor je bilo nedavno.

Iskrečih očij in neprirodno rdečih lic stopi tistega večera Bron iz pisarne v njeno sobo, držeč pismo v roki. »Čitaj!« deje Olgi in séde kakor iznemogel na stol.

Začudena prejme deklica list iz njegovih rok. Bil je kratek. Z laskavimi besedami je poročalo ravnateljstvo stolnega gledališča Bronu, da se je njega drama vzprejela z vsemi stavljenimi pogoji in da se uprizorí najklesneje že sredi prihodnjega meseca. Delo je krasno, in zato se je nadejati, da ni bilo poslednje, katero je gledališka uprava prejela od čislaneга gospoda pisatelja . . .

»Papá, tvoja drama!« vzklikne Olga radostno presenečena, »tvojo dramo so vzprejeli, papá! In kakó priznalno ti pišejo! Oh, ti niti ne veš, kakó me veseli to pismo, moj ljubi, učeni moj papá!«

In viharno ga objame in ga poljubi na čelo. Zdajci pa se ozrè nanj in vidi, da ni nič takó vesel, kakor je človek, kateremu dojde takšno priznanje.

»Ali kaj ti je?« méni osuplo in stopi za korak od njega. »Ali se ne veseliš tudi ti z menoj?«

»Potrpi, Olga,« dé Bron malone hripavo in se poskusi nasmehniti, ne da bi ji pogledal v oči, »preveč me je prevzela ta novica, sosebno ker — ker je nisem pričakoval. Veruj mi, vse kipí v meni — pretesno mi je tukaj — na zrak moram — pozneje — božični večer je nocej — pomeniva se kâj več. Z Bogom do tedaj, Olga!«

Ni mu branila, ko je segel po klobuku in suknji, da odide. Saj ji je kâr hipoma prešlo veselje prvega trenutka, da sama ni vedela, kdaj in kakó. In živo se ji je v spominu pojavil óni usodni prizor, ko je v sosedni sobi oče takó neusmiljeno razdeval dramo nekoga drugega, dokler ni naposled zgorela v peči. Ta misel pa ji je zagrenila prvotno radost, in celó nekaj kakor rahla zavist do očetovega uspeha ji je sililo v dušo.

Toda siloma se otrése tega čustva in se trudi biti vesela. Mimo tega jo obide nadeja, da utegne oče sedaj, ko je dosegel óno, po čemer sta tolikanj hrepenela oba in zaradi česar je bil morda tudi

takó čmeren zadnje čase, dôkaj mirneje zaslišati to, kar mu mora itak odkriti prej ali slej. Glasno ji utriplje srcé, ko ga pokliče nazaj.

Bron že stoji pri vratih, ali začuvši njen glas, vrne se in jo gleda vprašaje. Ona pa steče k njemu in mu zardela položi glavo na prsi. Dà, težko je bilo povedati, kar ji je težilo dušo!

»Olga,« izpregovorí Bron nenavadno mehko in ji pogladí lasé — dobro čuti deklica, kakó se mu trese roka — »Olga, ali bi mi rada še kaj povedala?«

Ne upa si povzdigniti očij k njemu. Komaj slišno šepne:

»Papá — meni kár neče iz spomina, kakó trd si bil ondan z Goranom, ko ti je prinesel svoj rokopis . . . Verjeti ne morem, da bi bil takó slab, kakor — kakor si dejal. Morda bi bilo treba samó kaj predrugáčiti — in tebi, ljubi moj dobri papá, tebi bi bilo lahko nasvetovati, kar je bilo potrebnega — —«

Težko dihaje je poslušal nje besede, sedaj pa jo malone osorno potisne od sebe. »Tega ne umeješ, deklè!« pravi zamolklo, »to je bilo vse takó — takó zverženo in neverjetno, da bi bilo škoda nasvetov. Dà, dà, škoda«, ponoví odločno in jezno. »In če bi hotel biti na uslugo vsakomur, kdor pride kdaj s takšnim — —«

»Ali njemu!« izvije se ji iz stiskanih prsij, »Goranu bi bil pač lahko storil to uslugo! Saj je on — —«

Deklica ni izgovorila. Tista srčna prošnja, ki je zvenela iz hčerinih besed, zazvenela je tudi njemu v dušo. Kakor od strele zadet, vzravna se zdajci visoko pred njo, krčevito jo prime za glavo ter ji srepro gleda v zardeli obraz in plašne oči. Blisek spoznanja se zažari v njega pogledu, nató pa deže z mrtvim glasom:

»Olga, tvoje besede — ta prošnja — ali sem bil slep — Olga, deklè — ti — ti ga ljubiš?«

Nató še vidi, kakó mu pokima z glavó, potem se opoteče k stolu in si zagrebe upalo lice v roke. Ona plane k njemu in se zgrudi predenj. »Papá, za Bóga svetega, kaj ti je?«

Poskuša mu razkleniti roke, ali kakor od železa se pritiskajo k njega obrazu. In zaman so vse tiste proseče, ljubeznive besede, katere mu govori in s katerimi najprej boječe, potem čimdalje pogumneje odkriva svojo ljubezen . . . Odgovoril ji ni, in šele, ko se uničena umakne od njega, videč, da je niti ne poslušá, ne sliši, tedaj se mu polagoma povesejo roke in zamolkel vzdih se izvije njega grlu.

»In on — kje je sedaj on?« vpraša jo brez glasú.

Bile so prve besede! Njo pa preoblada veselje, da je začula glas očetov, in ohrabrena stopi bliže. Ali Bron ponoví hripavo:

»Kje je?«

»V stolnem mestu — že odkar je bil zadnjič tukaj — —«

Deklica se ustraši blaznega smeha, ki zdajci zazveni po sobi. Bron pa plane pokonci in bega po stanovanji.

»Dobro — jako dobro — ondu, kjer se uprizori — moje delo! Haha, v gledališče pojde in videl ga bode — in tedaj — — oj, kleti rokopis in kletu trenutje, ki ga je privedlo v to-le hišo! In ti, ti, deklè, ki sem te tolikanj ljubil, ti nesrečno bitje, za katero sem živel in delal, da bi ne ostala v bedi, kadar zatisnem oči — ti ga ljubiš! Ali je še kaj smešnejšega na svetu?«

In zopet se zasmije, da kàr zazveni po sobi. Ona pa ga gleda široko odprtih očij in ne umeje ni besedice. Otrpla se zgrudi na stol in si za krije obraz. Mračí se ji, in rdeči bliski se križajo pred njenimi pogledi.

Tedaj pa Bron iz nova pograbi palico in klobuk ter plane kakor brez uma iz sobe . . .

Bil je to sveti božični večer, ko se sleharno človeško bitje veseli domá v svoji družini — bil je prvi sveti večer, katerega Bron ni prebil poleg svoje hčere . . .

* * *

Zunaj je vladala brezmejna jasna noč po tihi zemlji, in brez števila zvezd se je lesketalo na snežno odejo, pokrivajočo polja in travnike. Po zasneženi cesti, držeči iz mesta, pa je hitel droben mož s klobukom nizko potisnjenim na čelo, dalje in dalje, časih mrmrajoč neumevne besede . . . Bil je Bron.

Ničesar ni videl okolo sebe o brezkončni lepoti svete božične noči, in tudi óna mehka čustva, ki se nevdržno pojavljajo v nji, niso imela prostora v njega omračeni duši. Bežal je in bežal, kakor bi hotel uiti samemu sebi, in ž njim so ljuto begale brezupne misli, katerih se niti jasno ni zavedel, katere pa so mu tolikanj groznejše razvemale glavo!

Sveži nočni zrak ni ostal brez vpliva nanj; vrhu tega je provzročila telesna utrujenost, da je hodil nekoliko počasneje. Toda sedaj šele, ko se mu je polagoma vračala zavest, zavedel se je vsega gorjá, od katerega mu je drhtelo srcé, in krčevit trepet mu je izpreletel teló, v prsih pa ga je kàr zaskelilo, da je zdajci obstal in globoko zasopel vase mrzli zrak. Ozrè se nazaj proti mestu — glej, kakó daleč ga je pustil za sabo! In baš ondu je tudi ostavil deklíco, ki sedaj strahoma čaka njega, očeta . . . sama v svoji bolesti . . . sama na božični večer! Ali baš ta deklíca je kriva vsega tega zlá, ki se je v poslednji dóbi vsulo nanj! In česar ni provzročila vedoma in hotoma, to je storila pozneje, ko se je udala njemu, mlademu možu, katerega

bi najrajši pehnil v najgloblje brezno peklenško! . . . Po bliskovo se vrsté Bronu vse pódobe iz nedavnih dni pred duševnimi pogledi — ondu pod nešteti zvezdami se izpoveduje samemu sebi . . .

Najprej ljubezen do hčere — prevelika ljubezen. Kolikokrat, ko mu je bilo po napornem delu treba okrepila, ustavila mu je korak proti krčmi misel: »Stoj, tatvina bi bila Olgi — odreci se, kakor si se odrekel že marsičemu nji na ljubo!«

Nató častihlepnost. Hčeri svoji na ljubo se je lotil tudi drugega književnega delovanja, nego ga je zahteval »Blisek«. Posrečila se mu je jedna igra; prejel je prvo nagrado. Ali od tedaj mu je bilo, kakor da se ne more več ločiti takšnega delovanja: vzbudila se mu je častihlepnost. Spisal je še to in óno. Dobro mu je delo priznanje, in všeč mu je bilo, da ga cenijo tudi drugje, ne samó v njega mesteci. Sosebno pa mu je še prijalo srečno življenje v domači sobi — dà, tedaj je bil srečen navzlic ponižnemu — dejal bi skoro — siromašnemu življenju!

Nató še tista nesrečna drama, katero so mu odbili. Užaljen je bil in čutil je, kakó so mu pešale duševne moči. V tistem razpoloženju pa je kruta usoda privedla k njemu mladeniča z globoko zasnovanim, krasnim delom, in on — on se je udal izkušnjava in si nepoštenim pótem pridobil njega rokopis! Ha — še sedaj ga vidi v sobi, kakó je stopil k peči in vanjo vrgel svoje delo, češ: »Zgorí naj, kar ni vredno, da bi stopilo med svet!« Kakó so se tedaj njemu, Bronu, zaiskrile oči — njemu, ki je bil tolikanj lokav, da si je prej pri-skrbel prepis, katerega je potem za svoje delo, s svojim poštenim imenom na čelu, poslal v stolno mesto . . . Oboje zopet: ljubezen in častihlepnost, pritiralo ga je do tega čina, in nikoli ni res, da bi se bil takrat kesal svojega zlodejstva! In če se mu je tresla roka, ko je pečatil rokopis, to ni bil strah, nego pričakovanje je bilo, slutnja prihodnjih uspehov!

In vrhu tega: rokopis je bil tudi nekoliko njegov, zakaj prav takšen, kakeršen je bil »Siromak« iz početka, izvestno ne bi bil prišel na pozornico, najsi je jasno pričal o velikanski zmožnosti Goranovi. Takó je: Bron je skrbno zabrisal, kar je bilo nedostatnega, dodal to in óno iz svojega, iz kratka: reči smé, da je šele on obrusil in opilil dragoceni kamen, katerega mu je bilo naključje položilo na pisno mizo. Zató pa: to vse ni bila tatvina, katere bi se moral sramovati pred svetom, in zató je prav za prav nepotrebno, da bi se tolikanj udajal sitnim mislim in očitanjem, pod katerimi se mu je poslednje dni klanjala duša . . .

In vender: tatvina je bila venderle! Če zdajci stopi Goran predenj in mu vrže v obraz besedo: »Tat!« — tedaj ne more jezno vzkipeti, kakor vzkipí poštenjak ob nezasluženem očitani, in še več: ako mu

Goran vpričo vsega svetá očita književno tatvino, tedaj mora takisto pogoltniti te strupene besede — —

»Ne in ne!« vzklikne Bron in udari z ного ob ledena tla, »pogoltniti jih ni treba! Kdo je ta Goran, in kdo je on? Smijali bi se ubogemu bebcu, ki bi si svojil delo Bronovo! Saj bi bilo pač treba le jedne odločne besede, označiti bi bilo treba mladeniča za preprostega književnega sleparja, in Bron bi ostal čist pred svetom, in vsa slava, katero si pridobi »Siromak«, njegova bode in nikogar drugega! . .

Ali prav to je: Bron bi ne mogel izreči take odločne besede! Iz ust svoje hčere, tiste ljubljene hčere, za katero se je zakrivil nezasišanega zločina, začul je nocoj grozno novico, da ljubi Gorana, njega, katerega je poteptal oče z osornimi besedami, samó da si je prisvojil njega rokopis . . .

Kri sili Bronu v glavó, da se mu kár pisani krogi delajo pred očmi. Olga — naposled bode tudi ona zvedela o vsi tej grozni stvari, in kdo vé, ali se studoma ne obrne od njega, od očeta, ki je oplenil ljubljenca! Da bi se nje oči srdito in zaničljivo uprle nanj, da bi zajokala zaradi brezstidnosti očetove — tega, tega bi ne prebil . . . In on, pravi pisatelj, on bode v stolnem mestu v gledališči, kamor ga izvestno prižene radovednost, da vidi delo, katero je spisal Bron, oče njegove neveste — haha — vse to je smešno — on bode videl na svoje oči, da je ljuto okraden, in tedaj bode pač razdražen prihitelj nazaj v mesto in vpričo Olge ga bode nazval navadnega tatú, in v javnih časopisih se bode razpravljala ta čudna, skrivnostna stvar, in zlobni jeziki bodo govorili to in óno, in Olga bode trepetaje od ljubljenca svojega prosila usmiljenosti sivemu očetu — on, Goran, pa se bode z zlobnim smehom rogal nji, nedolžni deklici, in ji očital, da je tudi sama vedela za sleparstvo očetovo — — ha, ali ga vidiš: ondu prihaja po cesti, baš pri ónem drevesi je, in jokaje se vije Olga ob njega vznožji, in s satanskim smehom pristopajo biriči, da ga odvedó v temnico, njega, navadnega tatú . . . in sedaj jo vidi, kakó omedlela, morda mrtva, zapira modre zvezde . . . smeh, šum, glasno roganje, vmes divji grohot: »Slepar, tat, lopov!« . . .

»Haha!« zagrohoče se Bron, »le pridite, lopovi! Ali vidite, kakó gorí v peči rokopis — kaj pa hočete še? Hej, sedaj ocrneva — haha, evo, kupček pepela! Ali jaz ga nisem sežgal, nego ta — ta — ah!«

Bron začuti ljuto bolečino v glavi in se nezavesten zgrudi na tla . . .

Iz dalje trepečejo ubrani glasovi po svetlem zraku. Božični zvon kliče k polnočni službi božji vse tiste, ki so svete volje . . .

(Konec prihodnjič.)

Iz domače zgodovine.

Piše Ivan Vrhovec.

IV. Sedaj so pa Avstrijanci tu!

(Konec.)

 Dumontet je napadel Ljubljano, da bi jo vzel Francozom, če pa bi se mu to ne posrečilo, da jim napravi vsaj kár največ škode. Zató je prežal s svojimi vojaki sosebno po francoskih magacinih. Ko so avstrijski vojaki zasledili magacin v Perlesovi hiši (v Slonovih ulicah), razorožili so ondu stoječe straže in odnesli, kar se je dalo; velike in dobro zaprte zaboje pa so razbili in jih izpraznili. Kar so pobrali Francozom, konje, puške, obleko i. t. d., vse so kár takoj poprodali Ljubljančanom. Še tisti dan po odhodu Dumontetovem iz Ljubljane je dal general Guetard razglasiti, da je te stvari do malega vse précej vrniti Francozom. Gorjé mu, kdor bi káj utajil!

Trije Ljubljančani so prišli pri tem v prav hude škripce. Ne vem, kakó, bržkone pa po ovadbi, zvedeli so Francozje nekaj tednov pozneje, da sta Matija Drenik in Lovro Schlechter pri Jožetu Žurbiji v Moravčah skrila nekaj stvari, ukradenih Francozom; bile so svojina štirih francoskih častnikov. Poklicali so jih pred vojaško sodišče in jih obsodili na tri mesece ječe in v povrnitev vse škode, ki so jo imeli častniki óno noč. Preračunjali so jo na 2874 frankov. Kakó visoko pa so častniki cenili svoje reči, posnemljemo iz tega, da je polkovnik Belotti zaračunjal par čevljev za 40 goldinarjev.

Drenik se je izgovarjal, da je popolnoma nedolžen. Pravil je, da se je zgodilo tisti večer takó-le: Ko so avstrijski vojaki udarili na Francoze, pribežal je vojaški furir (vojaški služabnik) magacinskega častnika Boldrinija ves preplašen k njemu. Prinesel je s seboj dva kovčega in tri zvežnje ter ga naprosil, naj skrije te stvari, da jih ne dobé Avstrijanci. Furir je ostal vso noč pri njem skrit; zjutraj pa mu je Drenik posodil še vso svojo obleko, da je mogel iti na ulice iskat svojega gospoda Boldrinija in mu poročiti, kaj se je zgodilo prejšnjo noč v Perlesovi hiši. Furir je obetal, da se vrne kár najhitreje, toda ni ga bilo. Avstrijanci so namreč ujeli njega in tudi njegovega gospoda Boldrinija. Ker ga ni bilo nazaj, zbal se je Drenik, da utegnejo Avstrijanci po vsem mestu iskati prikritega francoskega blagá. Gorjé mu, če ga najdejo pri njem! V tej zadregi mu je nasvetoval njegov

prijatelj Schlechter, naj spečá francoske reči k prijatelju v Moravče, da bi jih mogel po odhodu Dumontetovem, o katerem ni kár nič dvojil, vrniti Francozom ter si takó pridobiti njih zahvalo.¹⁾

Ali so se zatoženci oprali in ali se jim je kazen zmanjšala, ne vem, pač pa je general Guetard ukrenil za večjo varnost Francozov vse, kar je le mogel. Vsak dan je prinesel Ljubljánčanom novih takih ukazov.

Précej na sv. Petra in Pavla dan je ukazal, naj se mu naznanijo ljudjé, ki so Avstrijancem izdali stanovanja francoskih častnikov in oprostili nekaj avstrijskih ujetnikov. Toda ti so bili seveda že odšli z Dumontetom.

Drugi dan (30. junija) je dal Guetard odkriti oba mostova čez Ljubljánico ter izprazniti ondu stoječe kramarske lope, pri Sv. Florijanu pa zapreti nekaj hiš, nekaj jih oborožiti, nekaj pa podreti. Ta dan so v Ljubljani tudi zvedeli, da je nadvojvoda Karol dné 21. in 22. marca Napoleona popolnoma premagal.²⁾

Dné 1. julija se je novič ukazalo, naj se stvarí, vzete Francozom, prinesejo nazaj, sicer bi jih moralo vrniti mesto.³⁾ Dalje je razglasil general, da se morajo vsi čolni iz Trnovega, Krakovega in Brega z ónostranskega brega prepeljati na to (desno) stran Ljubljánice ter se pod najhujšo kaznijo ondu privezati do pol osmih zvečer. Po osmi uri pa ni smeti odpeljati nobenega čolna na drugo stran Ljubljánice, ker bi se sicer na Gradu streljalo s kanoni nanj. Za izpolnjevanje tega ukaza je odgovoren župan sam.³⁾

Ali navzlic tem ostrim poveljem in navzlic resnemu položaju so bili Ljubljánčani dobre volje, ker so bili prepričani, da se stvarí skoro do dobra presučejo. »Die Bürger träumen noch immer goldene Brücken.«⁴⁾ Avstrijanci so se prikazovali okolo in okolo Ljubljane, pogostoma celó v predmestjih, takó da so bili Francozje v vednem strahu. Dné 4. julija so morali zgrabiti za orožje in stati pod milim nebom, ravno ko se je vsula med točo in grmenjem velika ploha.

¹⁾ Zatožence je pred vojaškim sodiščem francoskim zagovarjal Zoisov prijatelj dr. Repič. V takih razburjenih časih je bilo zagovarjanje pač nevarno, toda dr. Repič je bil srčen mož ter se je kazal takega že od začetka francoske okupacije. V Zoisovem dnevniku čitaš: »Alles läuft in der größten Verwirrung durcheinander . . . Dr. Repič ist der einzige Freund, der uns beisteht.« Njegov zanimljivi zagovor je shranjen v mestnem arhivu ljubljanskem, f. 1809.

²⁾ Zois, Erinnerungen.

³⁾ Fasc. III.

⁴⁾ Zois, Erinnerungen.

Ljubljanci so si dejali, da Francozje ne bodo vztrajali več dolgo; uničiti jih morajo že bolezní in preveliko trpljenje sámó.¹⁾

Kakšen je bil položaj Francozov, povzeti je najbolje iz razglasa z dné 5. julija. Generalu se je povedalo, da nosi mnogo Ljubljancánov črne kokarde na klobukih,²⁾ nekateri celó obleko brambovcev. To je neki znamenje za zaroto (Dieses wäre eine Anzeige von Complot), sploh pa to znamenje Francoze zeló bôde v oči. Zató zahteva od magistrata, da prepové take črne kokarde in brambovske uniforme; z vsakomer, kogar zasačijo, ravnali bodo po vojaških postavah kakor z rovarjem. Tudi je prepovedano, da bi se ljudjé zbirali v mestu in se stepali na kupe, kadar začujejo strel ali kadar stopajo francoske čete v orožje.³⁾

To, da sta bila oba mostova odkrita (Šentjakobskega in Mesarskega takrat še ni bilo) bilo je za Ljubljancane káj neprijetno. Pač so se na Bregu, in sicer pod cevmi francoskih kanonov na Gradu, prevažali s čolni, toda prevoznine ubožni ljudjé niso mogli plačevati. Zató je general dovolil (dné 6. julija), da se na Čevljarskem mostu položé tri deske za pešce, toda le podnevi, zvečer ob osmih se morajo vselej zopet vzeti z mostú.⁴⁾

Dné 8. julija se je razglasilo: 1) Pred vojno sodišče bode postavljen vsakdo, kdor izdá Avstrijancem kakega francoskega vojaka ali uradnika; 2) če bi se francoski vojak pritožil, da mu je delal kdo izmed Ljubljancánov silo, osvetil bi se general meščanu, nasprotno pa bi tudi ostro kaznoval Francoza, ki bi grdo ravnal s kakim Ljubljancánom.⁴⁾

Dogodki v Ljubljani so napravljali med prebivalci toliko strahú, da se je umeknil iz Ljubljane, kdor se je mogel. Kar je še ostalo v mestu trgovcev in imenitnikov, bali so se prav resno, da bi jih Guetard ne pograbil in jih ne odvedel na Grad kot talce. Zató se je vse pripravljalo za beg. Toda bežali so iz Ljubljane tudi ubožni ljudjé. Ko je Guetard magistratu ukazal, naj mu pošlje 200 delavcev na Grad, tedaj jih magistrat nikakor ni mogel dobiti toliko; izgovarjal se je, da so zaradi dela na polji vsi delavci odšli iz mesta. Dva dni se je trudil, da jih je dobil 31. Ali tudi po kmetih ni bilo dobiti ljudjé. Celó to ni izdalo, da so Francozje devali župane pod ključ; na posled so morali loviti delavce za dela na Gradu, kakor nekđaj novake za vojsko.⁴⁾

1) Fasc. III.

2) Menda v znamenje žalosti za Avstrijanci?

3) Fasc III in Zois, Erinnerungen.

4) Fasc. III.

Francoze je bilo čimdalje bolj strah. Dne 6. julija n. pr. je nastal velik hrušč in trušč med njimi samimi. Okolo 150 italijanskih novincev, Pijemontezov, hotelo je namreč uiti iz Ljubljane, kar pa so jim Francozje seveda branili. Zató so se spoprijeli ž njimi. Obležala sta dva Pijemonteza, sedem pa jih je bilo ranjenih; dva prva provzročitelja te rabuke so Francozje ustrelili še kár tisti dan.¹⁾

Tri dni pozneje (dne 9. julija) je ušlo zopet 16 Pijemontezov. Francozje so poslali tri dragonce za njimi, pa tudi teh ni bilo več nazaj. To ni bilo dobro znamenje za Francoze! V vsi Ljubljani je imel sovražnik takrat samó še 9 konjikov.

Meščani bi bili stavili, da Avstrijanci to ali prihodnjo noč izvestno zopet napadejo Ljubljano. To se sicer ni zgodilo, pač pa je Guetard drugo jutro dobil od ne vem katerega avstrijskega poveljnika poziv, naj mu izroči Ljubljano. Guetard mu je odgovoril, da tega ne storí; zaprl jo je od vseh straníj ter ni pustil nikogar več ne iz mesta ne v mesto. Že zopet je bilo sedaj pa sedaj videti naše vojake prav tik Ljubljane; odkrili so most Črnuški, Kranjski in most pri Medvodah ter branili peljati kàj živeža v Ljubljano. Nevarnost je bila že tolika, da je dal Guetard dne 10. julija francoske ranjence prepeljati iz sedanje vojaške bólnice v deželno sodišče in v reduto.

Noč je bila sicer mirna, toda dne 11. julija ob 9. uri zjutraj se je oglasil prvi strel z Golovca, ki ga je zasedel Dumontet. Potem je bilo zopet vse tiho. Popoldne se je Guetardu ponudilo 30 njegovih vojakov, češ, da zažgó leseno orožnico (Zeughütte) na Golovci, kar so tudi res storili.

Nastopne dni so se v predmestjih, sosebnó na šentpeterskem, naše patrole vsak čas spoprijele s francoskimi; te so po ondotnih hišah skrbno iztikale po orožji in iskale Hrvatov, ki bi utegnili biti ondu skriti.

Da ima strah res velike oči, dokazali so Francozje te dni prav očito. Celó luči na oknih so se jim zdele sumnjive, češ, da Ljubljanci dajó ž njimi Avstrijancem znamenja. Zató je Guetard ukazal, da po polnoči ne smé več v mestu goreti nobena luč; tudi pri oknu ne smé stati nihče, sicer pošlje patrolo ponj ali pa dá celó kár s kanoni streljati na táko hišo. Prav takó se je prepovedalo dijakom, da bi se shajali na ulicah; streljali bi s kanoni mednje. Vsakdo, kdor stalno ne biva v Ljubljani, mora oditi v štiriindvajsetih urah iz mesta, sicer ga zapró. Vsakdo, kdor potuje skozi Ljubljano, mora se pokazati

¹⁾ Zois, Erinnerungen.

generalu. Brez potnega lista se ne smé nobena stvar odvesti iz Ljubljane.¹⁾

Povedalo se je generalu dalje, da Ljubljančani še vedno skrivajo mnogo brambovskega orožja. To se mora takoj oddati, sicer jih zadene najhujša kazen. Ker pa so minili trije dnevi, ne da bi se bila oddala Francozom le jedna puška, dal je general prijeti barona Bas-selija, okrožnega glavarja Vilharja in župana Kokalja ter jih odvedel na Grad. To je izdalo! Ljubljančani so prinesli Francozom toliko orožja, da je Guetard izpustil imenovane tri možé že za dva dni.²⁾

V teh nevarnih dneh je bilo za Francoze najhujše to, da jim je pohajal živež; imeli so na Gradu le še 22 goved. Od dné do dné jim je bilo jasneje, da jih namerjajo Avstrijanci izstradati in da imajo vsi njih napadi samó ta namen; po vsaki praski so jim naši iz magacinov in predmestij odnesli kàj kruha, mesá, vina, mrve, ovsá in drugih takih rečij.³⁾ Z živežem so morali Francoze preskrbovati seveda Ljubljančani; dajali pa so takega, da jim je general zagrozil: »Če ne bodo dajali boljšega, zahteval ga bode od njih še jedenkrat toliko.« Posebno slabi sta bili vino in žganje.⁴⁾

Mestni očetje so odgovorili, da so Francozje samí krivi potrebe in draginje. Živež se draží sosebno zaradi tega, ker sta mostova še vedno odkrita. Pač se prepeljava živež na Bregu čez Ljubljanico, toda prevažanje je drago, silno drago, in ob veliki vodi, kakeršna je bila prav takrat, tudi zeló nevarno. Pač se delajo že dolgo priprave za Špitalski most, ki bode takó narejen, da se bode vsako noč lahko dvignil in pred Špitalske ulice postavil pokonci, toda minilo bode še nekaj časa, predno se naredé verige. Takisto še tudi ni čuti, kdaj se naredí brv čez Čevljarski most. Zató naj general kàj ukrene, da bode mogoče spečavati živež v mesto.

Vse, kar je general ukrenil v tej stvari, bilo je to, da je dva dni pozneje prepovedal prenesti le najmanjšo stvarco iz mesta v predmestja. Prav tisti dan so iz hiše zraven strelišča pod Gradom Francozje odgnali Avstrijancem 13 krav. Nastopni dan (21. julija) se je 200 francoskih pešcev in 16 konjikov spustilo proti Šiški in Viču, da tam dobé mesá, zakaj mesarji so jo bili vsi popihali iz mesta in odgnali živino s seboj. Že tri dni celó bolniki niso dobivali več juhe; zadnjih 20 repov svoje govedi pa Francozje nikakor niso hoteli in tudi

¹⁾ Fasc. 111. 15. julija.

²⁾ Zois, Erinnerungen, Mittheil. 1851.

³⁾ Zois, Erinnerungen

⁴⁾ Fasc. 111.

niso smeli zaklati. Kaj potem? Toda patrole, poslane po živež, niso prišle daleč, samó do »Neuwelta«, zakaj šišenski cerkvenik je začel bítí plat zvoná, ko so se pokazali Francozje. Tudi na Viči niso opravili ničesar; ljudjé so jim pred nosom odgnali živino proti Dobrovi.¹⁾

Nastopni dan so ponovili poskus na vse strani, proti Šiški, Viču in Sv. Krištofu, toda z ravno tisto srečo. Dné 25. julija je okolo 200 Francozov napadlo Golovec, a obležala jih je malone polovica.²⁾

Ljubljánčani so si obetali vse najboljše. Kàr udari dné 27. julija kakor strela z jasnega neba médnje novica, da je cesar sklenil z Napoleonom premirje. Iz prva tega niti niso verjeli, narobe, dějali so si, da je to le vojaška zvijača, da prihodnjo noč Dumontet prav gotovo zopet napade Ljubljano in da požene Francoze iz nje za vselej. Ali skoro so se prepričali, da je stvar venderle resnična, zakaj Avstrijanci so se umeknili z Golovca, in Francozje so ga takoj zasedli. Skoro potem so pripotovali že tudi avstrijski kurirji skozi Ljubljano ter prinesli s seboj avstrijskega ministra Saurauva poziv, naj se Kranjci udadó v svojo usodo, naj se vedejo proti Francozom mirno in ponižno ter slušajo njih povelja.³⁾

Sedaj ni bilo nikakeršne dvojbe več. »Naša nesreča se je odločila«, vzdihali so Ljubljánčani in preklinjali vsako stvar, o kateri se jim je zdelo, da je zakrivila pobitko avstrijsko.⁴⁾

Ljubljana je takoj dobila drugo lice. Francozje so prišli zopet z Gradú, naselili se po mestu in predmestjih, položili zopet mostnice na mostove ter odprli ulice, zapažene s palisadami, deskami in sodi. Nekaj dnij pozneje so primarširali novi francoski vojaki v Ljubljano in polagoma zasedli vso deželo, tudi Dolenjsko.

Takó so Francozje zavládali deželi kranjski.

1) Fasc. 111.

2) Mittheilungen 1851.

3) Fasc. 1809. Mittheil. 1851, Zois, Erinnerungen.

4) Zois, Erinnerungen.

Noire ou blanche.

Novela, Spisal Ivan Brežan.

eto dnij je že žalovala mlada vdova, baronica Elmersteinova, za svojim možem. V mestu so plesišča pogrešala nje vitke rasti, gledališče nje dragocenih oprav. Ljubitelji kónj in dragonski častniki niso imeli več prilike in sreče, da bi postajali okolo nje ekipaže in čilih vrancev ter napósled z zadovoljnimi očmi gledali njo sámo; vsi častniki garnizijski so izgubili svojo »coeurdamo«.

Začela in končala se je brez nje letošnja sezona, in vsak posetnik ji je zatrjeval na častno besedo, da je letos pristna »saison morte«. Gostov ni imela mnogo čez zimo, in še ti so bili le stari znanci rajnega barona, večinoma častniki.

Opisal bi vam lahko to puščobo, vpokojenega stotnika, ki razven zadolženih grajskih posestev in martijaliških brkov ni imel posebnih krepostij. Meščanska dedščina gospodičine Lucije Nemrave je pokrila njega dolgove z večnim molkom.

Gospodičina Lucija Nemrava pa je bila jako mlada in je vzela ne več mladega, izžitega barona Elmersteina.

* * *

Sama je sedaj hodila po temnih grajskih dvoranah. Nekoč je obstala v rodbinski dvorani in zrla na obledele slike starih baronov. Videlo se je tem podobam, da bi že rade zapustile vlažno zidovje, jezne zaradi nečuvene mesaliance svojega potomca. Krušile so se že, in železni oklopi so se trgali od zidú, in po teh ostankih je brezbrizno stopala plebejska nožica pobaronjene useljenke.

Počasi pa so siromaki oglušeli in oslepelí od samevanja, in motne brezbarvene sence z brezizraznimi črtami so bledele na stenah. Staremu baronu ni bilo dosti do plemenitih prednikov, a niti nova baronica jih ni bila vesela.

Usmilil se jih je naposled preprost zidar, ki je pobelil vso to šaro, in vaški slikar, pravše pleskar, zabrisal je neutrudno zadnje sledove srednjeveškega veličastva. Nove podobe so nastale na starih brez železja in mečev, brez ostrog in sulic, a takisto neukusne in brez življenja kakor prejšnje.

* * *

Čez leto je dobila nepričakovane goste. Nji ni bilo usojeno, da bi predolgo ostala sama. Blizu nje gradú so bile določene vojaške vaje. Razven gradiča vasí niso imele odveč hiš, kjer bi se dobila ugodna stanovanja za častnike. — Zopet se je pričelo življenje v grajskih dvoranah. Po vrtnih gredicah pa že davno ni bilo toliko svetlih oblek in nadutih ljudij kakor tedaj. Cvetje je kipeló iz rahle zemlje, in mnogo src je vzplamtelo za najlepši cvet grajski, baronico Lucijo.

Nji pa je bilo življenje takó dolgočasno in laskanja takó neprebavna, da se ji je stožilo po moži, po samoti. Tačas se je seznanila z grofom Potockim in večkrat občevala ž njim jako prijateljsko. Iz nejasnih govoric častnikov je zvedela o njega življenji toliko, kolikor so ravno vedeli drugi. In novo življenje je zavelo v nje mladem, že življenja trudnem srci . . .

Vesela družba je pohajala po najprostornejši grajski dvorani. Tu pa tam je sedelo nekaj starih, velih štabnih častnikov pri mizah in si preganjalo dolgčas z igro. Niti igra ni pričarala življenja na te usehle obraze. Mladi »roix du terrain« pa so pohajali po dvorani, zbijaje šale sedaj s hišno, sedaj s strežnicami, kadar ni bilo ravno baronice. Med družbo starih gospodov je sedel samó dragonski nadporočnik grof Potocki, mlad, lep človek s klasiško pravilnim obrazom, brez življenja. Malone mrtvo mu je zrlo okó izpod bledega čela, in le malokdaj so mu trénila obledela ustna. Bela roka pa je mehaniško pobirala in metala karte. Častniki mu niso brez vzroka vzdeli čudno ime »šetajoči mrlíč«. — Takšen je bil grof Potocki, nadporočnik dragonskega polka štev. 5. —

* * *

Pred letom dnij je bil drugačen, ko je bival polk v Budimpešti. Peštanska »chronique scandaleuse« ga je tedaj spravila v neljubo dotiko s krasno damo slabega spomina in z ogerskim knezom F... yjem, mimogredé rečeno, največjim malopridnikom, kar jih je kdaj izšlo iz knežje rodbine.

Govorili so, da je bila pevka Kazimira Lanovska celó krasnejša nego njen polni, globoki alt. Kakor trabantje so se drevili okolo nje konjski častniki, ali Poljakinja se je med vsemi najrajši družila z rojakom, grofom Potockim. Tedaj pa je vrelo življenje v teh mrtvih očéh, in visoki stas se mu je lahko pripogibal po nje rožnih tapetah!

Razdrè se vse v tem čudnem življenji! Izginila je pevka Kazimira z madjarske opere, in ž njo je izginil tudi grof Potocki iz madjarske prestolnice. Vzrok vsemu temu je bila bajè skrivnosten dogodek grofov s knezom F . . . yjem.

* * *

Meseca avgusta je dehtelo cvetje po grajskem vrtu, in vročega popoldne se je šetala baronica po peščenih gredicah, za njo pa je stopal počasi »šetajoči mrlič«, grof Potocki. Elastiška postava njegova se je bližala grajski nimfi, in ona ni bežala pred njim. Z neznano silo jo je vleklo k temu možu. Morda — in večkrat je sanjala to krasno misel — morda bi mu ona oživila to mrliško mirnost, odstrla mrak z obraza . . .

»Baronica Lucija!« tedaj se mu je tresel sicer nekamo trudni glas. Stal je že pri nji.

»Po slovó sem prišel, baronica,« dejal je kakor v opravičilo.

»Kam in kdaj odidete?« vpraša ga ona naglo.

»Na — odpust!« Nedoločno in počasi je izrekel te besede, in videlo se je, da siloma premaguje notranjo razvnetost. Lep je bil v tem trenutku poljski grof, lep kakor oživel kip grškega Fidije. In baronica Lucija ga je zrla osupla in mu nevedé prepustila roko, katero je ponesel k ustnom.

»In zakaj odhajate in baš sedaj? Vprašam vas čemú?« ponovila je in z nogó jezno udarila na pesek.

»Zakaj vprašujete?« dejal je prisiljeno, da se izogne odgovoru.

Tisti hip se ji je v jezi raztopilo srcé, ustna so govorila takó pikro, da se je nehote zgenil.

»Oprostite, pozabila sem, da nisva stara znanca!« Kakó hladno je govorila, kakó sarkastiško je stiskala in odpirala ustna! Pod tem sarkazmom in hladom pa je plamtelo in žarelo!

Odtegnila mu je roko in se sovražno ozrla nanj, ki je stal pred njo nepremično kakor statueta pri vodometu.

»Dajte mi vsaj roko kakor staremu znancu, predno odidem,« deje on po dolgem odmoru. — Tedaj jo obidejo demoni samoljubja, v glavici pa ji vzroji povest o pevki Kazimiri in njega ljubezni.

»Vi odidete k nji — k pevki Kazimiri?«

»Lucija!«

Strahoma se mu ozrè na mračni obraz.

»Oh, oprostite mi, Arnold!« Prvič ga je poklicala po imeni, pogladila mu ledeno lice, in mu naslonila glavo na prsi . . .

»Spomnili ste me — nje!« dejal je čudno mehko in pritiskal njeno glavico k ustnam. — Daljni spomini so mu za trenutek objeli dušo; tuja podoba se mu je vsilila vanje, in pred očmi mu je plul znan obraz, razkošno teló . . .

»Ali ste jo ljubili?« vpraša ona boječe.

»Ne vem, ali takó nisem ljubil nikdar kakor sedaj tebe, Lucija!« Vzdrhtelo je drobno bitje in se ga oklenilo okolo vratú.

»In zakaj vender misliš na óno?« rekla je srečno in ga še bolj pritisnila k sebi.

»Moram, Lucija — moram.«

»Ali se ti je takó vtisnila v spomin?«

»V spomin ne, v življenje, ali s takó trdo pestjó kakor koščena roka smrti,« dejal je zamolklo.

»Kaj je bilo, Arnold, povej!«

»Jutri — ko odidem!«

»Ko odideš?«

»Dà.«

»In ali se skoro vrneš?«

»Ne vem — no, morebiti!«

»Prosim te, oh, ne hódi od mene! Kaj mi je brez tebe življenje?« Hitro, v srečni zmedenosti so ji uhajale iz ust besede ljubezni.

»Ne morem, ne smem! Vender sem te moral videti — — še jedenkrat!«

Lucija sede na klop, in Arnold poklekne prednjo. »Jutri zveš vse,« deje naposled, »sedaj moram iti!«

Zdajci vstane, podá ji roko in hitro odide po vrtni gredici. Lucija pa gleda za njim kakor človek, ki zrè za ubeglo srečo. Zakaj ga je pustila, zakaj ga ni pridržala? »Torej jutri!« šepnila je in zamišljeno stopala proti grajskim vratom. Tam je obstala, in okó ji je motrilo piko, bežečo v mraku, kakó je odhajala čimdalje bolj in naposled izginila v meglenem zraku . . .

* * *

»Arnold, oprósti!« vzkriknila je brezupno Lucija pred mrakom drugega dné, bolestno stiskaje bel list in poljublja je majhno sliko. Pred njo je stal dragonec-prostak, z vijaje rdečo kapico v rokah, ves zbegan. Lucija je odšla k odprtemu oknu in obslonela na njem, dokler že večerni mrak ni zasul grajskega parka z gosto pršečo meglo. Vojak pa je pozabljen sredi sobe žalostno gledal svetle parkete in se čudil solzam, ki so se prikazovale baronici na obrazu. Bogme, tudi krepki vojak jih je komaj zadrževal za dobrim »panom!« —

Silovito se vzpnè Lucija, obrne rosno okó tja, kjer je včeraj za vedno odšel óni, katerega je jedino ljubila v svojem mladem življenji. Mislila je, da je končano vse, da je vse zamrlo v nji . . .

Begale so ji misli po glavi, okó pa je razbiraló črke pisma. Tedaj je slučajno pogledala vojaka, posegla po denarji in ga odslovila.

Vojak pa je začudeno in nezadovoljno zmajal z glavo, ogledujé sedaj njo, sedaj denar. Ni se mu razjasnilo lice.

»Pojdi!« pokimala je še jedenkrat, on pa je odstopil s težkimi koraki. Zunaj pred vrati se je zasukal nazaj in naglo pogledal na okno »Ubožica!« dejal je med zobmi, stisnil močne pesti in zapretil ž njimi v mrak. Komú, zakaj? Tedaj bi bile trde roke poljskega kmeta grozovito prerahljale plemenito teló malopridnega kneza! —

* * *

Lucija!

Sedaj je končano vse!

Že včeraj sem ti hotel razodeti čudni slučaj, ki je igral z menoj, ali smel nisem, branila mi je dana beseda. Sedaj sem otet zemeljskih vezij! Pred mano zijá grob, in še mislim nate in na najino brezna-dejno ljubezen, Lucija! Zadnji njeni žarki mi ogrevajo življenja trudno srcé. Okolo mene vlada smrtna tišina, čutim dih smrtni, uničujoč najine nadeje, sapa veje v noč, in še te ljubim, Lucija!

Kakó nerado mi gré iz peresa imé, katero je raztrgalo najini duši! Žaljen národen ponos, žaljeno človekoljubje mi je razvnelo možgane, da sem z golo pestjó udaril po knezu F . . . yji. Brezbožna njegova ustna so drzno obrekovala pevko Kazimiro. Na tisti zemlji sva se porodila oba, v jadni Poljski, in nesrečen slučaj naju je združil v Pešti. Ljubil je nisem, a braniti sem moral nje čast. Kakó zmedeno pišem! Toda dalje! — Knez F . . . y mi je jezno poda svojo po-setnico; virgel sem mu jo v obraz in zakričal: »Za vašo kri je moj meč predober!«

»Tudi za vaš samokres?« vprašal je peklensko zlobno. Niti po-gledal ga nisem.

»Tedaj nama ne ostaja drugega nego ‚blanche ou noire!« —

»Bodisi!« dejal sem hladno. —

»Samó jeden pogoj še! Vsak naju ima še obračunjati s svetom in vsak se zaveže šele čez leto dnij končati življenje svoje. Torej dné 29. avgusta, dve minuti pred polnočjo izgine jeden izmed naju.«

»Dobro!« —

Zašepnil je pričama, dvema znancema, in odšli smo v sosedno sobo. Krogli sta se trkali v klobuku, bela in črna. Potegnil sem črno. —

»Drugo leto osovrej!« Navzoči kavalirji so slovesno obetali, da molčé o stvari, ki bi se inače končala pred kazenskim sodiščem. Glasno pa mu je častitala neplemenita družba madjarskih plemičev; hrupne častitke sem čul ravno, odhajaje pred vrati.

In od tedaj sem umiral. Ohladila se mi je burna kri, obledel obraz, zledenela roka, dokler nisem uzrl tebe, Lucija! Kakó te ljubim, Lucija! Še minuto, Lucija. Nerač se ločim! Srečna!

Arnold.

* * *

Kolikokrat je prebrala pismo! — »Nesrečni Arnold!« In sama je bila stokrat nesrečnejša. Čemú še sedaj bega po pustem svetu! Tedaj se ji hipoma okó zablisne od sovraštva: mislila je na osveto. —

* * *

V preprosti vojaški krčmi za kmetskimi javorovimi mizami je vladala čudna razburjenost, potem grobna tišina. Govoril je polkovnik dragonskega polka šte. 5., baron Morgan. Slovesno so odmevale njega besede po sobi in pomirile vrišč in krik.

»Otroci moji! Izgubili smo junaka iz naše vrste, ki je leto dni zrl neustrašeno smrti v obraz. Smrt njegová in naša čast nam nalaga kaznovati morilca. Naše ni samó žalovanje za njim, ne, naša je tudi osveta. »Kri s krvjó«, to je naše geslo, in da se mi ne trese roka, otrpla od starosti, sam bi prebodel nevredno teló, ki se je, žal, porodilo v knežji palači. Častniki, nihče se ne jézi, nihče mi ne ugovarjaj! Osveto nalagam kot zadnjo neizrečeno oporoko umršega tovariša vam, rojaku njegovemu in najboljšemu prijatelju, vam, grof Devski.«

Mlad visok častnik plemenitega obraza skoči k staremu polkovniku in mu veselo stisne roko. »Hvala, polkovnik!«

»In če pade on —« pričnè iz nova polkovnik.

»Potem pridem jaz, jaz!« kričí vse vprek.

»Takó je prav, otroci moji, junaki ste!« pravi veselo polkovnik, in solza se mu zablestí v očeh. Zase pa šepne: »Dobri mladiči so!«

Lepega septemberskega dné so prinesli v krasno palačo umirajočega kneza F . . . yja z razsekano čepinjo. Grof Devski je osvetil svojega prijatelja.

Nedolgo potem je dobil polkovnik baron Morgan »modro polo«, nadporočnik grof Devski pa je bil prestavljen k infanteriji. Takó je osvetila knežja rodbina svojega člana. Grof Devski pa je prosil trajnega odpusta in ga je tudi dobil. Odšel je na svojo rodbinsko posest, na Avstrijsko Poljsko. Lucija je res iskala kneza F . . . yja; kaj je namerjala, ni zvedel nihče.

Obveščena o njega smrti, vrnila se je domov s strtim srcem, s pokopanimi nadejami.

* * *

Ob letu pa je svojeročno okrasila osamelo gomilo zadi za grajskim vrtom s peštrim cvetjem, in na dan 29. avgusta sta klečala na nji grof Devski in baronica Lucija.

Grof Devski je šel tudi posetit grob nesrečnega rojaka in je ostal tisti dan v gradu.

* * *

Tri leta pozneje. — Dan 29. avgusta! —

Na grobu Arnoldovem klečita Devski in Lucija. Nad gomilo spomenik od belega marmorja, v marmorji izklesana polovica črne krogle, pod njo »Noire« in dve prebodeni srca.

Skupaj odideta v grad grof in baronica. Mnogo sta govorila o pokojniku. Prišla sta do čudnega konca:

»Še nekaj! Ali se zavežete, da ne bodete ljubosumni na Arnolda in stare spomine?«

»Prav rad! Skupaj se hočeva zatopiti vanje! Kàj ne da, Lucija?«

Pokimala je. — Za mesec dnij sta se poročila grof Stanislav Devski in baronica Lucija Elmersteinova, porojena Nemrava.

Školjke.

1.

Sam ne vem, kam vodi
Tajno me povelje;
Ni mi v glavi zmotra
Ni mi v srci želje.

Plovi, koder moreš,
Ladjica ti moja!
Plovi brez namena,
Plovi brez pokoja!

Nekdo je nad nami,
Ki nam pota meri;
Plovi torej, čolnič!
Plovi mi v tej veri!

2.

Kvišku z mano, kvišku,
V zvezdnate višine!
Zemlja pogrezuje
V temne se globine.

V silnosilni dalji
Kakor drobna pika
Zemlja izgubljena
Bledo se svetlika.

Pod menoj, nad mano
Svetov je brez broja;
Tiho vsak od vekov
Hodi pota svoja.

3.

Više, Vila, više
V visočine jasne!
Novi roj zasije,
Stari spodi gasne.

Kje nam zdaj, in káj je
Zemlja neizmerna?
Kaj nje človek slavni,
Dela mu prešérna?

Kaj so vzori, misli
Visokoleteče?
Kaj vprašanja resna,
Kaj skrbi moreče?

Zamejski,

Od Drave do Dravinje.

Spisal M. Cilenšek.

(Konec.)

Od gorenjega robú te senožeti drži dolga preseka v listnatem goščavji proti vrhu. Od zapada se ti odpira svet, in precejšen del Koroške se razgrinja pred tvojimi očmi. Zdajci te iznenadi glasno prhutanje, in po gošči gledaš za veliko gozdno ptico, ki leti naravnost po lesu. Samica divjega petelina je; iskala si je hrane, toda ko te je zaslišala, vzdignila se je v zrak in se skrila radovednim očem. Ta putka je sploh jako plaša in boječa; ne dá ti blizu. Zató utegnemo dragim čitateljem morebiti ustreči, ako jim podamo poglavitosti iz nje življenja.

Divji petelin je naša največja divja kura in sploh izmed največjih domačih ptičev. Toda ne samó velik, ampak tudi lep in imeniten je divji petelin. Glava mu je črna, vrat in prsi se svetijo kovinsko in se izpreminjajo na modro in zeleno; ostalo teló je črnkasto in nagiblje malce na sivo; krila so rjava, na zgibu bela; trebuh je črn, belo pegast, široki rep črn in belo lisast. Kljukasti kljun je bledorumen; izpod njega mu visi pernata brada, ki ga dela sosebnostavne. Noge so do prstov pernate, črni kremplji so kratki, pa jako močni. Putka je mnogo manjša, nima brade in ni samcu sploh nič podobna. Perja je rjastega, črno in belo lisastega.

Divji petelin ljubi samoto po velikih gozdih, kjer nadkriljuje jelovje in borovje drugo rast, a vender mu je jako všeč, ako stojí tu pa tam kaj debelih bukev. Tla ne smejo biti pusta in gola, zakaj dajati mu morajo hrane in zavetja. Kjer n. pr. na prelomih rase kopinje in vresje, kjer izpodrasta visoki gozd borovnico in druge grmičaste rastline in kjer ima dovolj čiste vode, ondu si izbere svoj dom, katerega ne ostavi brez tehtnih vzrokov. Kadar mu zapade sneg zračne višave, pomakne se niže ali pa išče zavetja v planinskih senikih. Po jednakih krajih živé še drugi samotarji, katerim ni do družčine; vsak gleda le nase; kar se godí okolo njega, to mu je deveta briga. Ker se po takih gozdih plazi tudi marsikatera krvoločna zver, izvoli si vsak divji petelin visoko drevó, na katero najrajši seda, v čegar vrhu tudi navadno prenočuje in od katerega sploh ne gré daleč. Tod si išče podnevi hrane ali pa se koplje v suhi prsti liki domače kokoši. No, varnosti ne pozabi nikdar; zmirom je na straži, in ako n. pr. pokne

suha vejica, takoj se vzdigne kaj hrupno in odleti naravnost po lesu. Toda njega teló je težko, perutnice pa kratke, zato skoro zopet séde kam na visoko drevó. O slabem vremeni ne gré rad z drevesa, in često se pripetí, da dobí popolnoma bel plašč.

Hrana divjega petelina je jako mnogovrstna. Poleti trga mlado praprot, cvetne mačice in travo, pozneje kljuje po jagodah, vmes pa tudi zoblje razne žuželke, polže, črve in drobne kamenčke. Huda mu prede pozimi in spomladi, ko mora živeti skoro ob samem jelovem in borovem brstji. Ker ga streljajo samó spomladi, diši njegovo mesó po smoli in ker je tudi trdo in žilavo, mora se posebe pripraviti, da je užitno.

Petelinu ni do družbe. Malone vse leto sameva in gré samó spomladi, ko mu kri zavrè, fantovat v nižje gozde. Otovre vabi kokoši k sebi in se takó izpremeni, da ga je težko spoznati. On, katerega vse leto naudaja živa nezaupnost in najskrajnejša opreznost, spozabi se za mladoletja takó, da se mu človek lahko približa na nekoliko korakov, in se véde takó smešno, kakor bi bil izgubil vso pamet. Lovci pravijo: »Divji petelin poje.«

V drugi polovici meseca sušca — časih tudi pozneje — zapustí petelin svoj navadni okraj in pride v stanovit les, kjer se na njegov glas zbirajo kokoši. Zvečer se spravi vse na drevje, da jih ne zalotijo mnogi sovražniki, in predno se zasniva, mencá že petelin z iztegnjenim vratom, razšopirjenim repom in spuščeniimi kreljutimi nemirno po veji in prevrača očí, kakor bi bil vinjen. Sedaj začnè peti; časih dleskne s kljunom, kakor bi udaril s suho paličico ob preperelo vejo; vedno glasneje in hitreje prihaja dleskanje in se naposled izprevrže v nekovo smicanje, kakor bi koso brusil. Za nekaj časa prestane to smešno početje, a skoro se zopet ponoví, in sicer takó dolgo, dokler ga kokošji glas ne izvabi z drevesa na tla. V svoje petje je petelin takó zamaknjen, da ničesar ne sliši in ne vidi. Kadar so solčni žarki prisvetili na zemljo, umolkne in gré z družicami na pašo; zvečer pa zopet séde na izvoljeno drevó, in drugega jutra se ponoví komedija. Njega petje traja 3—4 tedne; o slabem vremeni ne poje.

Sparjene kokoši se razkropé — niti dve ne ostaneta blizu — petelin pa odleti v svojo samoto, kjer se mu kri ohladí; prejšnja nezaupnost in opreznost takó prešine vse njegovo bitje, da ga ni moči prevariti. Kokoš si naredi kotanjo, nastelje jo površno in znese vanjo 6—12 temnopikastih rjastih jajec, ki so debela kakor jajca domače kokoši. Od gnezda ne gré nikdar daleč; kadar pa gré, da se napase, pokrije jajca, da bi jih ne opazilo bistro vranjino okó. Jebčkov, ki

se izvalé konec četrtega tedna, je starka jako vesela in skoro jih vodi na pašo, kjer jim razpraskava mravljišča in jih učí jesti. Mladiči hitro rastó in dobé perje, da morejo na drevje, kjer so varnejši. Jeseni pride petelinčkom čas ločitve od drage mamice in ljubih sestric; otovre že poskušajo peti in radi se tudi zbijejo med seboj. Jarice ostanejo do pomladi pri materi.

Divji petelin ima mnogo sovražnikov; v zraku prežé nanj ujede, na zemlji pa razne zverí in človek. Največ mladičev menda pohrusta lisica, dokler ne morejo na drevje. Ako preudarimo to in pomislimo, da se gozdi zmirom bolj krčijo, lahko spoznamo, zakaj je te zanimljive pute čimdalje menj po naših lesovih.

Ako hoče lovec priti divjemu petelinu do živega, mora dobro poznati ves kraj, zlasti pa petelinova svojstva. Pravi lovec strelja le po petelinu, in sicer s kroglo; z zrnjem je sramotno. Priplazi se, predno se zdaní, blizu drevesa, kjer poje petelin. Ko ta preneha, obstane lovec kakor pribit in skoči zopet nekaj korakov proti drevesu, ko se je jel glasiti veseljak na veji. Takó se dajeta, dokler ni lovčevó okó, muha in petelin v premi črti — in izpod drevesa mu prifrčí smrtonosna svinčenka, ki ga podere na tla. —

Še nekaj korakov in videla sva na nasprotno južno stran. Bila sva torej na vrhu, kar se nama je zdelo tem čudneje, ker ni bilo razgleda v bližino. Ali to je popolnoma umevno, ako pomislimo, da je Pohorjev hrbet jako širok in da se dvigajo iznad njega le nizki, zaokroženi holmci. Odtod menda tudi prihaja trditev, da to veličastno gorovje nima razgleda. Vender je to neosnovano, zakaj proti potu in trudu se ti naužijejo očí z vrha več krasote negoli z marsikatere višave, kamor si priplezal celó nevarno. Preko Črnega vrha in Vélíke kope opaziš daleč tam na zapadu visoke gore za Beljakom, in kadar je vreme ugodno, utegneš videti tudi Vélíki zvonik in dolgo vrsto visokih ledenikov, potem mejno gorovje koroško-štajersko in drugo višavje. Treba samó izpregledati, in tujega svetá ti nikakor ni premalo. Ako pogledaš od imenovane črte nekoliko na levo, imaš pred skalovito in raztrgano Pečjó goro Sv. Urše, ki se ti od te strani kaže v najlepši svoji podobi. Primerjaš jo lahko zeló strmi piramidi, okrašeni na vrhu s cerkvico. To je čisto prirodno, ker jo gledaš od ozke plati, dočim ti kaže n. pr. v Savinjsko dolino široko svojo stran. Od te strani, nekoliko na jug pomaknjene, pozdravljajo te óne bele gore, o katerih tudi tujci večinoma govore prav spoštljivo. Na desni se ti ustavijo očí na košati Radohi, na levi na vitki Ostrici, med njima pa luka zobata Rinka, mati bistre Savinje. Ta skupina je izredno

lepa, sosebno kadar se upró vanjo solnčni žarki. Globoko v nje vznožji se razgrinja vas Solčava, in zató jo Slovenci zelenega Štajerja najrajši imenujemo »Solčavske planine«. Oboroženo okó seveda ti pokaže še več! Čim bolj se sučeš na levo, tem prijaznejša prihaja okolica; sivi, skaloviti velikani so izginili, na njih mesto pa je stopilo pohlevnejše pogorje, ki se razteza v več vrstah od zapada proti vzhodu. Najlepši menda se ti zdé Savinjski hribi, in to zlasti zató, ker jim gledaš na vznožje in jih zasleduješ do vrha. Približno sredi njih stoji mogočni Gozdnik s svojimi »hlačami«, katerih pa niso prirojile škarje, ampak drvarjeva sekira. V njega ozadji se blestita dve cerkvi vrhu Kuma. Te gore ne izgrešiš iz lahka, in ako ti seza spomin v nežna mladostna leta, ne pozabiš je nikdar. Taka se godí meni, in kadar dospem kam na višino, obrnem se najprej skoro nehoté in nevedé tja, kjer mora biti Kum za Savo. In kakó bi bilo tudi drugače! To je bila moja prva božja pot, kamor sem romal z dobro svojo mamko, predno sem začel trgati hlače po klopéh celjske gimnazije. Tedaj sem spoznal, da je svetá več, nego ga je videti izpred domačega praga. Bilo je pa tudi kàj gledati! Ko smo prekorakali med Mrzlico in Gozdnikom savinjske hribe, šlo je nizdolu do Save, ki se je penila in gnala valove, da je bilo kàj. Težko sem pričakal, da nas je pobral čoln in zdrčal z nami na nasprotni breg. Vender tu je bilo huje, zakaj noge so bile že utrujene, najhujša pot pa pred nami. Toda šlo je.

In na vrhu! Ondu je vse mrgolelo praznično oblečenega ljudstva, ki je došlo semkaj, da opravi svojo pobožnost, da zahvali Bogá za prejete dobrote in se izročí v varstvo Onemu, ki jedini more pomagati. Sicer znana, a vender nekamo tuja govornica ti je zvenela na uhó, in tudi nošnja se je v marsičem razlikovala od nošnje v domačem kraju. In ti prizori! Tukaj si videl dolgo vrsto móž in žensk, sedečih na zemlji; poznalo se jim je, da jim napravlja nekov »črv« preglavico. Pred njimi se je šopiril in bahato stopal mož v ogoljeni opravi in jim pipal — ne, kàr jemal — zobé iz čeljustij in jih deval v robec, da se je vse čudilo. Ondu je razpostavil dolg kosmač svetle ceví, pogledaval sedaj na to sedaj na óno stran ter zadovoljno mrmral: »Lep razgled to.« Okolo njega so se ponajveč zbirali mlajši romarji in gledali skozi cev. Tudi jaz sem prišel na vrsto, ko mu je stisnil dijak-sestrič nekaj svetlega v pest. Kàr načuditi se nisem mogel, kakó neki je to mogoče, da se vidijo takó razločno daljni predmetje, katerih na prosto okó niti uzreti ne moreš. Domov gredé, želel sem zlasti o tej stvari razjasnila, a dijak me je zavrnil, da se je treba marsičesa učiti, predno se človeku razjasnijo takšne stvari,

in tolažil me je, češ: »Letos stopiš v latinske šole in ondu zveš tudi to tajnost.« S tem mi je podvojil veselje do učenja in tudi pametno dostavil, da mož z »rešpektinom« ni slepar kakor óni, ki jemlje zobé. O drugih posameznostih molčimo, le toliko naj še dostavimo, da smo se po dokončani službi božji prav težko ločili kraja, ki nas je takó iznenadil. Le pomisli, dragi čitatelj, koliko svetá se mi je odprlo na tem poti, in izvestno priznaš, da mi je ostal v najboljšem spominu. — Izmed dolin, ki jih gledaš s Pohorja, najkrasnejša je Savinjska, zlasti okolica žalska, in Ptujsko polje, dokler ti ne stisnejo očij hrvaške gore.

Pot naju je privedla naravnost na Planinko, ki je označena takó, da je ne moreš izgrešiti. Pokaže ti jo pritlično borovje ali sušje, ki pokriva nje vrh in ki ti prav razločno pové, odkod navadno brijejo ostri vetrovi, zakaj nagnjeno je na nasprotno stran in dela goščavo, katero pregaziš le iz težka. Tla so jako vlažna, po nekod celó močvirna, kar prihaja odtod, ker trda granitna podlaga ne prepušča vlage. Tukaj se dela rupa (šota), katero so tu pa tam tudi že kopali, in takó so nastala óna jezera, rekše, večinoma četverokotne jame, kjer prebivajo ponajveč pupki in povodni mož. Bodisi, da je preslaba in predaleč, ali pa da imajo ondotni prebivalci dovolj drugega boljšega goriva, opustili so to delo menda za vselej, kar zopet dokazuje, »da je svet okrogel« in da so stanovniki Pohorci. Kdor rad hodi bos. po mehki, mokri travi, le pridi semkaj; tukaj je dobí več nego dovolj, in kar je tudi velevažno, nikdo ga ne utegne nadlegovati ali mu celó izmekniti dobrih čevljev in mu prepustiti v zameno svoje pohojene ali pa niti teh ne.

Rastlinstvo, kar se ga razvija v letu dnij, bilo je do malega še v povojih, zakaj pogosti mrzli vetrovi mu branijo na dan. Celó trava je bila večinoma še rjava, in neznatne zelenice so se kazale samó ondu, kjer je stala voda po globelcah. V ruševji pa si lahko nabral lepih, rdečih vresnic, ki so dobile v tej gošči najboljšega zavetja. Kdor hoče kaj opraviti v tej stvari, priti mora pozneje, zakaj dočim so, kakor že vemo, daleč pod vrhom že cvetele brdnje, ni bilo tukaj sledú o njih; niti njih pritlehnih listov ni bilo videti. Čim nižje sva prišla, tem bolj se je prijemal zeleni plašč površja, kar je dobro pričalo, da se je pomikala pomlad v višave, da jih okrasí z bujnim svojim cvetjem. Tukaj so tudi že zvonili planinski zvonci, in bilo je videti precèj goveje živine po pašnikih.

Pot na južno stran se niža prav polagoma, zató pa je dolga, in težko čakaš, da bi bil pri prvih hišah. Ura je kazala že na štiri, ko naju je dež prignal do mojega prijatelja rojstvenega kraja, katerega

varuje Sv. Kungota raznih nezgod. Tukaj sva vedrila in prenočila v gostoljubni hiši blagega župnika in šla drugega dné po prijaznih brdih nizdolu. Vreme je bilo iz prva deževno, ko pa sva prišla do Dravinje, razvlekle so se megle in nastal je najlepši dan. Rada bi bila šla drugega dné tudi na Konjiško goro od severne strani, toda dež naju je pognal v trg, ko sva baš prisopihala do polovice nje visokosti. Ker so šolski prazniki že potekali, odpravila sva se naposled domov.

Je pa davi slan'ca pala.

Kaj povešaš svojo glavo,	Kaj se solza ti vsiljuje,
Ti cvetica drobna, mala? — —	Deklica mladostno zala? — —
Mrtvi cvet me zrè sanjavo:	Mračno mi okó pričuje:
»Je pa davi slan'ca pala!«	»Je pa davi slan'ca pala!«

Kaj je tebi, duša moja?
Kaj bi toli žalovala! — —
Pesem mi ne dá pokoja:
»Je pa davi slan'ca pala!«

Framčan.

Dovolj bi bilo cvetje.

Drevó v jesenskem cvetu,	Mogoče, da kdaj meni
Kakó me veseliš,	Zacvete še pomlad —
Da náde pokopane	Dovolj bi bilo cvetje,
Iz nova mi budiš!	Prepozno je za sad!

Framčan.

Moji spomini.

Dosti, če srcá površe	Svetlim žarkom nepristopnih
Sreče mi otaja žar,	Tam spominov žije sto,
Saj v globine, še mrzleše,	Zaklenila jih usoda
Ne posegel bi nikdár.	Meni v dušo je mladó.

Occultus.

A t e n e.

Spisal S. Rutar.

III.

(Konec.)

tene štejejo sedaj do 120.000 prebivalcev. Mesto rase jako hitro, ker se naseljujejo Grki, bivajoči zunaj države. Med njimi je mnogo Arbanasov, ki stanujejo zlasti na Akropole severovzhodni strani. Pred pol stoletjem so bile Atene prav za prav le siromašna albanska vas.

Po veri so prebivalci pravoslavni Grki in Rusi, potem katoliki, protestantje, angličani, židje i. t. d. Atenčani so kakor Grki sploh zelo prijazni, gostoljubni in uljudni, da, celo kavalirski in viteški, vsaj proti tujcu. Pravih beračev po mestu ni, ker so ljudje preponosni, da bi prosili, in tudi čuvarji po muzejih (večinoma invalidi) ne vzprejmo nikakešne napitnine, niti tedaj ne, če jim daš shraniti palico ali dežnik. Vstop k vsem zbirkam je na Grškem popolnoma brezplačen. Tu pa tam res čepi starec ali starka pred vrati in ima krožnik pri sebi, na katerega hvaležno prejema milodare; ne nadleguje pa nikogar.

Moški so lepo rasli in tipiških obrazov. Lica so navadno zelo markantna, izrazujoča odločnost, nos precej zakrivljen, barva temno-rjava, oči in lasje malone črni. Navadni Grki se brijejo, samo brke si pusté in jih gojé. V pogovoru so jako živahni, hodijo pa premišljeno, svečanostno-počasno. Vsak moški nosi in vrti v roki ali pa v obeh rokah na hrbtu našim brojanicam podobno igračo (»gumbologion«, »kordonja«), katero vedno suče okolo pesti ali pa šteje njene jagode, da mu čas mine in da mu hitreje krožijo misli. Mnoge take igrače so prav lepe, n. pr. nabrane od pirejskih školjčic. Omikanci se nosijo popolnoma civilno (»alla franca«), navadni ljudje in kmetje pa so še ohranili narodno nošo. Grki na celini se oblačijo po albanski šegi in nosijo »fustanelo«, t. j. široko, ženskemu krilu podobno belo suktnjo, ki je brezštevilkokrat nagubana in seza ravno do kolen. Ker je treba zanjo mnogo platna, zato je tudi draga in stane, če je boljše vrste, pet do šest goldinarjev. Nad fustanelo nosijo Grki odprt telovnik, ki je ob robu bogato našit. O praznikih, ali kadar gredo na pot, oblečejo čez telovnik še rdeč okrašen jopič z razklanimi rokavi. Fustanela in jopič sta zvezana s širokim pasom, za katerega vtaknejo orožje, nože, tobačne mehurje, denar in druge priročne potrebščine.

Na glavi nosijo rdeč fes (poleti slamnat klobuk) z modro ali zlato čuško. Piščali so pokrite s suknenimi ali platnenimi golenicami, na nogah pa nosijo navadno čolničaste rumene ali rdeče opanke s kljunom spredí. Skoro jednako nošnja imajo tudi Grki po otocih, samó da nosijo namesto fustanele široke, vreči podobne hlače (*βραζιλί*) kakor Turki in mohamedanski Slovani.

Ženske imajo trpke, odurne in začrnele obraze. Lepo lice ugledaš le malokdaj, in celó med mladimi deklicami, ki hodijo v »Arsakion«, zastonj iščeš nežnega obraza. Meščanke se oblačijo civilno, kmetice pa kakor naše Hrvatice po kmetih. Na glavi imajo ruto ali pa fes; po hrbtu jim visé dolge, črne kite, v katere rade vpletajo srebrn denar. Marsikatero deklè nosi vso svojo doto v laséh. Starim Grkinjam so podobne v tem, da se ne vtikajo v javno življenje in da ne hodijo mnogo zunaj hiše. Da pa imajo še nekaj Ksantipinega značaja, o tem sem se prepričal na vožnji iz Pireja v Atene, ko je popadaja neznansko oštevala svojega možá; toda ker sem premalo razumel novogrški, ne vem, kaj vse mu je očitala.

Grški popje (*παπάς*) imajo také značilno obleko, da jih takoj opazi vsak tujec. Hodijo in vedejo se zeló dostojanstveno. Njih znak je dolg črn talar (protopopje nosijo tudi višnjev talar) in visoko pokrivalo, ki je podobno našim cilindrom, ali nima okrajkov, nego samó na vrhu vèñ zavihan rob. Brado in lasé imajo jako dolge; prva seza časih do pasú, drugi so namazani s salom, da se svetijo, in so skriti pod vrhnjo suktnjo. Če dop potuje, prinese svoje potrebščine kár v vreči, katero vrže čez rame kakor navaden kmet. Ne samó po kmetih, nego tudi v mestu so popje opravljeni zeló siromašno, dà, celó umazani so.

Časih se sliši mnenje, da se po žilah denašnjih Grkov ne pretaka ni kapljica starohelenske krvi. To ni res; Grki so pač zeló pomešani s Slovani in Romani, ali temeljni element je venderle starohelenski. Že národni značaj je ostal vedno tisti. Kakor stari Grki, také so tudi sedanji zeló gibični, dovetni, bistroumni in ukaželjni. Ne pazijo samó na duševno izobrazbo, nego zlasti tudi na telesno, prav kakor njih pradedje. Povsod gojë v šolah tudi telovadbo in otroške igre. Vsako četrto leto napravljajo v starem stadijonu, vzhodno od Aten, ljudske veselice in igre, podobne nekdanjim olimpijskim. V obrazu pač večkrat zapaziš slovanski tip, ali na otokih (n. pr. že na Salaminí) se je še ohranil prvotni tip, ki je precèj podoben albanskemu. Tudi novogrški jezik se je neposredno razvil iz starogrščine, in sedanji Grki celó trdé, da stari niso také govorili, kakor so pisali. Občeznano je, da sedaj izgo-

varjajo η , υ , ϵ in $\omicron$ kakor i ; υ v diftongih kot f , β kot v in θ kakor angleški th (s). V navadnem govoru imajo vse polno tujih izrazov, zlasti italijanskih in turških. Gomb, blato, garifonija (nagelj) so tudi Slovincem znane besede.

V Atenah je jedino grško vseučilišče ($\piανεπιστημιόν$) s štirimi fakultetami, ki je urejeno po vzgledu nemških vseučilišč, toda ni takó dobro preskrbeno z učenjaki. Zató zahajajo imovitejši grški mladeniči, zlasti juristi in medicinci, kaj radi na tuja, nemška in francoska vseučilišča. Pouk na atenskem vseučilišču je popolnoma brezplačen, ker ima ta zavod lepo imenje, nabrano iz ustanov; iz njega plačujejo učitelje in docente, katerih je skupaj okolo 60 ($\alpha\alpha\theta\upsilon\lambda\iota\tau\alpha$). Mnogi visokošolci so takó siromašni, da si morajo svoj vsakdanji kruh služiti kot sluga v bogatejših družinah. Z vseučiliščem je združena »národna knjižnica«, ki šteje že 150.000 zvezkov. Gimnazij (višjih) s štirimi razredi je v mestu 5, a progimnazij ali helenskih šol ($\acute{\epsilon}\lambda\lambda\eta\nu\nu\alpha\lambda\lambda\ \sigma\chi\omicron\lambda\epsilon\iota\alpha$) s tremi razredi 10. Poleg teh je moško in žensko učiteljišče in višja deklška šola s štirimi razredi. Na poslednji se učé deklice poleg modernih jezikov, botanike in matematike tudi čitati in umevati Homerja, Ksenofonta in Polibija. Gimnazijci pa se učé največ grščine (po 12 ur na teden v vsakem razredu), potem latinščine (po 4 ure), matematike (po 3 ali 4 ure), zgodovine in francoščine (po 3 ure). Pri maturi abiturientje predstavljajo Homerja na novogrški jezik.

Tudi ljudsko šolstvo je na Grškem uravnano prav dobro, mnogo bolje nego po drugih državah balkanskega polotoka. V njih gojé poleg elementarnih predmetov zlasti zemljepis in zgodovino Grške, in reči je, da so grški dečki v teh dveh predmetih kaj dobri; zlasti junake stare in nove zgodovine spoznajo kaj skoro. V Atenah je tudi ljudska knjižnica, ki izdaja mesečne zvezke za preprosto ljudstvo. Takisto imajo šolo za glasbo, in blizu Trga zloge je novo gledališče, kjer igra pozimi káko francosko ali italijansko društvo s kraljevo podporo. Dve poletni (odprti) gledališči, kjer se igra grški, sta v Stadijskih ulicah in ob Ilisu, blizu palače za razstave. Vender so sedanji Grki v gledališki umetnosti daleč za starimi.

Ljudsko šolstvo je na Grškem urejeno precéj dobro. Povsod so učilnice (po samostanih tudi duhovna vzgajališča), in učitelji se celó ponašajo pred tujci s svojo zbirko knjig. Sosebno radi se učé zgodovine, zlasti junaška dela nekdanjih Grkov. Učitelji tudi znajo izvrstno navduševati mladino za domovino in ji vcepiti ljubezen do národa. V šoli učé celó politiko, n. pr. da se jim je osobito bati Angležev. Razposajenosti in surovosti ni med mladino nikjer. Tudi med odraslimi

ljudmi je že popolnoma izginilo razbojništvo in banditstvo; le v Tesaliji, ki se je združila z grško kraljevino šele leta 1881., dogajajo se baje še vedno razbojniški napadi.

Občinska opravila vodi župan (*δημάρχος*) in občinski svet. Zavisna sta od atiškega prefekta (*νομάρχος*), ki je neposredno podrejen predsedniku notranjega ministerstva. O dvorskem življenju se v Atenah zapazi kaj malo, dasi se člani kraljevske rodovine pogostoma vozijo na izprehod. Z dvorom občujejo zastopniki tujih držav, najvišji grški uradniki in »fanarjotsko« plemstvo, ki se čimdalje bolj seli od »fanarja« (svetilnika) v Carigradu v Atene. Ker pa občuje večinoma francoski, ljudstvu ni priljubljeno. Vsak dan proti poldnevu je stražna parada, pri kateri igrajo vojaki zelo poskočne fanfare. Grška vojska je uniformovana evropski, razven lovcev ali *εἰζωνοί*, ki nosijo nagubano fustanelo in bogato našit jopič, na glavi pa fes z dolgim čopom. Med pešci treba posebe omeniti takó imenovanih *χοροφύλακες*, ki opravljajo po kmetih službo naših orožnikov.

Predno se ločimo od Aten, pogledimo še nekoliko v njih najbližjo okolico. Vsak izobraženec se izza srednješolskega izobražanja izvestno še spominja klasiškega griča Kolona, katerega opeva Sofoklej v svoji tragediji »Edip na Kolonu«. V starem veku se je dvigalo na Kolonu, 3 km severozapadno od Aten, Pozejdonovo svetišče, in okolo njega je bil svet gaj, posvečen istemu bogu. V njem so glasno prepevali slavčki, in okolo njega so se pasli konji. Oljika in vinska trta, navrnjena v senčne latnike, preprezali sta vso okolico, po kateri so tudi šumeli potoki. O vsem tem sedaj ni več sledú, samó tu pa tam vidiš posamezno oljično drevo. Kolon je sedaj pust in gol. Na njega temeni stojita spomenika francoskega učenjaka Karla Lenormanta († 1859) in nemškega arheologa Karla Otfrieda Müllerja († 1840.). V bližnji jami, iz katere so kopali pesek, pa vidiš vse polno razbitih steklenic, katere so posetniki tam góri izpraznili v spomin minule slave.

Jugovzhodno od Kolona in blizu velikega kolodvora je bila imenitna »akademija«, t. j. filozofska šola z izprehajališči v senci starih oljik. Imé so ji vzdeli po posestniku Akademu, ki jo je prostovoljno prepustil mladini za igrališče in učilišče. Tukaj je najrajši bival in poučeval modrijan Platon, takisto njegovi učenci, ki so se imenovali »akademiki«. Tudi Ciceron se je tukaj učil modrosti, in Horacij se je izprehajal v tem oljičnem gaju, posvečenem Aten.

Južno od akademije drži »sveta cesta« v Elevziji. Začenja se pri dvojnih vratih »dipylon«, kjer še vedno stoji mnogo nagrobnih spomenikov iz stare dóbe, najsi so najlepše prenesli v národni muzej.

Na njih so izražena srčna čustva ostalih sorodnikov v najpreprostejši obliki. Na plošči navadno vidiš podobo svetišča, v katerem sedi rajnik med sorodniki in podaja roko v slovo najmilejšemu sorodniku, oče sinu, žena možu i. t. d. Tudi stan in dōbo pokojnikov označuje poseben simbol; n. pr. mladeniči imajo pri sebi strgalec in stekleničico z oljem, žene škatljice z mazili ali nakraski, otroci se igrajo z živalimi; kar se jih je potopilo, sedé samotni na skali poleg razbite ladje. Kakor današnji, imeli so kamenoseki take plošče pripravljene že naprej, in zato ni misliti, da so vpodobljene osebe portretje mrličev.

Tako smo zašli na počivališče mrtvecev; spodobi se torej, da si ogledamo tudi sedanje pokopališče Atenčanov. To je na jugovzhodu od mesta, na podnožji Himeta in blizu starega stadiona. Pot do tja drži mimo preimenitnega studenca »kallirrhoe« in blizu ónega, kjer je Platon razlagal Fedronu neumrljivost duše in ideje, katero vsaka duša prinese s seboj iz nebes. Studenec, iz katerega so neveste zajemale vodo za ženitveno kopelj, je sedaj mlaka polna nesnage in beraških cap, izprehajališče pa je prašna cesta, kjer se paglavci podé in lasajo. Pred vélikem pokopališčem stoji na vzvišenem mestu spomenik Schliemannov: majhen štirioglat mavzolej, katerega krasé v podstrešji reljevi iz grške zgodovine. Nad njega vrati se čita napis:

Εἴνεργον κούφω Σχλιέμαννον, τοῦ μέγα κλέος

Τόν σε μιμῆσθαι χρὴ πολλὰ πονεῦντα βροτοῖς.

(Henrika Schliemanna hranim, preslavnega, katerega ti je posnemati, ker je premnogo storil za človeštvo). Schliemann je nenadoma umrl dné 26. decembra 1890. leta v Napolji, a njega vdova Sofija ga je dala prepeljati v Atene in tam slovesno pokopati. Ona tudi ob svojih troških (pod vodstvom Dörpfelda) nadaljuje razkopavanja v Troji.

Atensko pokopališče je precéj veliko in dosti lepo, nasajeno s cipresami po vzgledu italijanskih grobišč. Tudi nagrobni spomeniki posnemajo italijanske in predstavljajo v živih podobah ločitev pokojnikovo od njega rodbine. Mnogi teh spomenikov so umetniško izvedeni in vredni, da si jih tujec ugleda. Še več pa je spomenikov brez ukusa in umetniške vrednosti. Tudi to pokopališče je živa podoba stanovskih razlik v človeški družbi: siromašni mrliči imajo na svojih grobih le preproste križe brez napisa ali pa celó le tablice s številko, katera rabi grobarju za informacijo. Δὲν πικρῆς!

Očetov greh.

Povest. Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

XI.

In vendar je šla.

Često med tednom, zlasti zvečer, ko je sama čitala ali šivala v svoji sobi, spomnila se je tega na pol dogovorjenega sestanka, in vselej ji je po kratkem premišljanju ušel skoro nejevoljen vzklík: »Ne, ne, to je preneumno!«

Helena je bila dôkaj hladne, računjajoče nravi; dosedanje življenje in službovanje pa ji je še bolj razvilo to nrav. O ljubezni ji je govoril že marsikdo; toda bila je prepametna, da bi ne znala, kakšni so ljubimci, ki se ji ponujajo. Kakor vsakogar, ki si služi svoj kruh, zavisen od vsakdanjih slučajev, takó naudaja tudi njo misel in želja, da bi se kdaj otrsela tega jarma. Sanjara je časih o kaj boljšem, posebnem, vendar vzgojiteljice, ki so v plemenitih rodbinah prespale take sanje in se zopet vzbudile v bridki, megleni ledeni realnosti, bile so ji še preživo v spominu.

»Profesor! Profesorjeva soproga?« To je bila sedanja stopinja, nje skrivnih željâ, in ondaj jo je srečal ta »mladi student!«

»Preneumno, preneumno!« dela je vselej, kadar je legla spat, toda mladi student ji vendar ni hotel iz glave.

»Kdaj bi bilo kaj ž njim?« vpraša se celó nekoč, toda takoj se zasmeje na glas.

V nedeljo dopoldne postojí nekoliko trenutkov na hišnem pragu in zapenja rokavice.

»K Sv. Roku?« To je nje prva misel. »Ne, danes ne! Sicer bi res mislil ta student, da hodim za njim!«

Ali sedaj je že zapela rokavice.

»Na Vidno? Ali v mesto k Avgustincem? Kdo poje danes tam? Oh — predaleč je!«

In takó krene naglo navzgor po véliki cesti kostanjeviški z nasmehom na ustnih in s poslednjim ne prav resnim tolažilom:

»Saj ga ne bode!«

Toda Janez je ves dopoldan zvesto stražil dohod k Sv. Roku, po katerem bi bilo priti Heleni, in sedaj se ugledata že od daleč.

Pozdravita se — on srčno in prijazno, ona malone hladno; toda vender je vsa rdeča v lice.

»Pričakoval sem vas že dolgo!« deje Janez odkrito in veselo.

»Pričakovali ste me?« zavrne ga ona; čutila je potrebo, da se nekoliko poigrá.

»I, ko ste vender dejali, da pridete danes dopoldne!« odgovori on ves zavzet.

»Oh, takó! Dà, dà! No, dobrega spomina ste!«

»In — vi? Ste li pozabili?«

Janezov naglas ob tem vprašanji ji seže do srca, in ne more si kaj, da se ne bi ozrla nanj, rekoč:

»Ne, ne! Nisem pozabila! Pa mislila sem — pristavi po kratkem premolku, ko ji on ne vé odgovora — »da je bilo to kár takó —«

»Oh — jaz sem imel vaše besede za popolnoma resne!«

»Kaj hočete, gospod Kačon? Saj vidite, da sem tukaj!«

»Hvala vam, gospodičina Helena!«

Potem gresta nekoliko časa molčé drug poleg drugega. Nji je nekamo neprijetna misel, da bi jo ugledala znanka v tem spremstvu, on pa ne vé, kako bi pričel razgovor, da bi ne dal preveč duška svojim čustvom. Sestanek v Volksgartnu in vestedenski posel sta bila zdajci predmet živahnemu razgovoru.

Takó dospeta do cerkve.

»Ali ne pojdete k maši?« vpraša Helena nasmehoma, ko stopi na prvo stopnico k cerkvenim vratom.

»Ali vas smem počakati?«

»Smete! — Ampak v cerkvi!« reče ona veselo in pomenljivo.

V tem že izgine za malimi vrati, ki se škripajoč zapró za njo.

Kačon nekoliko časa stoji pred stopnicami, potem hodi po ulicah in naposled krene v cerkev. Zunaj na cesti, notri v domu božjem, povsod se mu vidi vse nekamo bliščeče: takó polno mu je srcé od neznanih čustev!

Sedaj obstane pri stebru ob vratih. Mogočni glas orgelj mu zveni na uho, in zdajci mu vstajajo v duši spomini na dom, na cerkev v rodni fari, ko je še mlad deček ministriral pri maši, na očeta, na mater, na zapuščen dom tam na peščenem kompoljskem hribu — in potem mu hité misli zopet k nji, ki kleči tam spredi med množico; sam se ne zaveda, kakó mu je. Zdajci ga prešine misel: »Moliti!« Dolgo že ni molil; tisti široki plaz indiferentizma, ki vleče za seboj do malega vso mladino v zrelostni dóbi, tudi njega ni pustil ob strani. Saj

ni stal doslej še nikdar takó tik brezdna sreče ali pa ob prepadu nesreče! Ali sedaj je iskal, želel, hrepenel po pomoči.

»Moj Bog, pústi, dovóli mi to srečo!« vzdihnil je, in morda je bil ta nemi vzbruh njega čustev — najsi takó sebičen — najčistejši, najpobožnejši izmed vseh, kar jih je to uro vzkipelo proti cerkvenemu oboku.

Po maši spremlja deklico v notranje mesto; hotela je k prijateljici, služeči v imenitni židovski rodbini na Ringu.

Pogovor se jima suče sedaj v tiru, na katerega navadno krene pomenek izobraženih mladih ljudj, kadar se otresejo subjektivnih pojavov; predmetje njih učenja, zlasti slovstvo in zgodovina, križajo se vprek.

»Čitate li še kàj slovenskega?« vpraša Kačon.

»Kje? Kakó? Saj mi ne pride več slovenska knjiga v roke! Samó jedno imam!«

»Katero?«

»Prešérnove pesmi!«

»Oh! Imate jih? To je krasno!«

»Ona ne zná, ali je ta vzklik namenjen Prešérnu, ali nje posesti te knjige.

»Če dovolite, prinesem vam še kàj slovenskega — Levstika in Jenka; pesmi zadnjega so šele natisnjene!«

»Prosim!«

»In potem mi poveste svojo sodbo o njih!«

»Ali vam kàj veljá?« méni ona koketno.

»Da, veljá mi, gospodičina Helena!« deje Janez takó resno, da se ji zopet vsili rdečica v lice.

»Oh, le počakajte — stroga sodnica bodem!« hití Helena, da prikrije zadrego; »pa — tukaj sva že na konci svoje poti; tukaj stanuje moja prijateljica!«

Podá mu roko, on pa ne dóbi druge besede v slovó nego:

»In — danes teden, gospodičina Helena?«

»Danes teden?«

»Ali vas smem zopet spremiti?«

»Počakajte, gospod Kačon! Če pojdete k maši! Priučim vas zopet pobožnosti!«

Ločita se z veselim smehom. Janez hodi še nekaj ur po mestnem parku in odide potem domov, kjer na svojo veliko zadovoljnost ne dóbi več prijatelja Mata. Marljivo preobrača vse slovenske knjige, kar jih ima v mali knjižnici. —

»Danes teden! Danes teden!« Ti besedi sta bili odslej redno slovó naših dveh mladih znancev. Kakor prvič spremlja Janez odslej vsako nedeljo, vsak praznik Heleno k Sv. Roku in potem zopet v mesto do stanovanja nje prijateljice. Drugih sestankov nimata, in dasi čuti deklica čimdalje bolj, kakšna strastna ljubezen do nje rase od tedna do tedna v mladeničevem srci, dasi spoznava on, da ga ona vzprejmlje vedno prijazneje in ljubezniveje, vender o ljubezni med njima dolgo dolgo ni govora. Roke sta si stiskala ob sestanku in ob slovesi, prijazno, ljubo in tesneje, nego je družabni običaj; ali to je bilo tudi vse.

Ta ljubezen Kačona ni odvrčala od njegovih studij, nego nasprotno je vplivala nanj. Kār najodločneje se je vkopal v knjige in koncem poletnega semestra se je smel zanašati, da dovrši jeseni izpite. V počitkih ni namerjal odpotovati nikamor: niti domov — česa bi tudi sedaj iskal tamkaj — niti z rodbino, kjer poučuje in katera pojde v letovišče. Helena pa odide z Majerjevimi k vrbskemu jezeru.

Koncem julija je, ko sta Janez in Helena na zadnjem nedeljskem sestanku; v prihodnjem tednu ona odpotuje. Danes ona neče k prijateljici; po mestnem parku se šetata in sedeta naposled na klop v senci mladega, gosto nasajenega in bujno rastočega jasmína.

»Jaz ostanem tu na Dunaji!« ponoví Kačón — saj je bil to povedal že nekolikokrat — a nató pristavi prvič:

»Jeseni dovršim izpit in potem šele si poiščem pot dôli v domovino!«

»Kakó srečni ste!« deje Helena, kakor je bila rekla že nekoč, ko sta se menila o svojem stanu.

»Hočete li z menoj?« vzklikne on in stopi prednjo, prožeč ji obe roki. »Helena, ali greste z menoj? Da vas ljubim — z vso dušo svojo — to veste, davno veste — kaj naj še porečem? Ali hočete biti moja — žena?«

Helena je dobro vedela, da pride nekoč to vprašanje; a sedaj je vender presenečena, in to najbolj zaradi strasti in razburjenosti, ki odseva s Kačonovega lica. Podá mu roke ter ga mehko in ljubko potisne na klop poleg sebe.

»Dà, hočem!« šepne zardela.

Dva mlada gizdalina se šetata mimo njiju in gledata brezstidno na oba.

»Pojdiva!« velí Helena in vstane. Janez gré za njo kakor v sanjah. Ali spotoma pričnè govoriti o svojih namerah, da dobí službo na domači gimnaziji in kakó lepo bode, ako jima odkaže usoda pro-

storček v domovini. Tudi Helena je razburjena in sanjava v svojih odgovorih.

Ko prideta do nje doma, stopi on proti dosedanji navadi za njo v vežo.

»Smem li komu povedati o tem?« vpraša jo in stisne deklici roko. Sama sta v veži, in ta samota ga ohrabri, da stopi bliže k nji.

»Ne, ne — sedaj še ne!« pravi Helena in mu odtegne roko.

»Helena! Jeden poljub —!« šepne Janez.

»Ne, ne — sedaj še ne!« hiti ona, ne da bi vedela, ali odgovarja temu vprašanju, ali pa ponavlja prejšnji odgovor.

Tudi on ne sili več k nji; oba zdajci obide čustvo, kakor bi bilo nekaj nepredornega med njima.

»To je začetek! Kje je še uresničitev najinih namer?« dejala si je ona.

»Poljub tukaj v veži — na cesti — ne, ne — to bi oskrunilo najino ljubezen!« šinilo je njemu v glavo.

»Danes teden!« hoče dejati potem; toda spomni se, da je ne bode več tukaj.

»Pisal vam bodem, Helena! Vam — tebi, tebi, ako dovoliš!« S stopnic se začujejo koraki.

»Jaz odpišem takoj!« šepne ona in steče navzgor.

XII.

Na Kačonovino lega jesen.

Taka ni kakor nekdanj, ko je vsaka shramba pričala o blaginji tega posestva. V kozolci, kateri ima sedaj samo tri stebre, tiči še nekoliko detelje in nekaj snopov lanú, v peščenem bregu se pase pet ovác, in mati Jerica, sedaj Kačonka Jera, vlačí z griča borovo suhljad, katero seka in veže v butarice ter jih polaga pod napušč, da bode kaj za kurjavo pozimi. Pred vhodom v klet še leži kup krompirja, stisnjena in nakopičenega, kakor bi ga bilo strah širokega prostora spodi, katerega ne more napolniti. Ob steni pod ostrejšem visí nekoliko kóruze; trije krvavordeči storži med drugimi zlatorumenimi; s kapú štrlé razmršeni šopi trhle škope, ki je doslužila na strehi. Pred odprtim, praznim hlevom skače nekaj vrabcev, na tnalu poleg hleva pa se oblizuje star kodrav maček. Niti za vrabce se ne méni, kakor bi bila tudi njega obšla tista malomarnost, ki zijá iz vsakega razpokanega trama, raz vsak kamen na tem posestvu.

Po obraslem kolovozu, kjer je nekdanj stari Kačon tiral svoje rejene volí, škripljejo kolca, katera vleče zmršena krava. Poleg nje pa

hodi velik, v hrbtu sključen, koščen mož; na kolcih leži dolg hribovski koš, in v njem je bela, a drobna repa.

To je sedanji Kačon, ki vozi jesenske pridelke domov. Ni še star po letih, ampak njega stas in lice ga kažeta starejšega.

Kozolec nima več plašča, da bi gospodar podenj zvrnil repo; obrezavati jo bode treba pod hlevnim napuščem, kjer je le še preveč prostora. Tja tudi zavije Kačon in pokliče Jero, naj mu pomaga izprazniti koš.

»Drobna je letos, drobna!«

To so jedine besede, katere izusti Kačonka; on pa molčé odvede kravo v hlev.

Jera si pripravi bruno, da séde nanje, in se loti repe; glavice meče na kup poleg krompirja, repnik pa na drugo stran. Pred leti ni bilo takó; tedaj je pomagala in ukazovala, in dekle so postorile največje delo; danes pa je sama. Misli ji uhajajo v minula leta in v prošlo blaginjo, toda ne mudí se predolgo ž njimi.

»Pač je Bog hotel takó!« reče v svojem udanem fatalizmu in meče repo za repo na kup pred klet.

izza ogla zahrešči korak na peščeni poti, in pred mater stopi Janez, sin student.

Nji pade nož iz rok, in skoro ne more vstati s sedeža.

»Janez — Janez!« To je vse, kar more izustiti, in potem se ga oklene oberoč, nerodno, trdo, a takó presrčno, kakor more le mati.

Mladi Kačon se ji počasi in mehko izvije iz rok.

»Kje so oče?« vpraša, in to menj zaradi želje, da bi ga takoj videl, nego da prikrije, kakó ga je genil vzbruh materine ljubezni.

»Oh, kakó si vzrasel! Pa — Janez — obriti se moraš! Koliko bodeš gorši!« hití ona in se ne méni za njega vprašanje.

Janez se nasmehne in si potegne s prsti svoje levice po mladih brkih.

Sedaj pride oče iz hleva.

»Janez je tu!« zakliče mati Jera in ne more z očesom od sinovega lica.

Kačon iz prva nekoliko osupel obstane, potem si obriše roke ob prtene hlače in stopi počasi bliže.

»No, káj si venderle zopet našel domov?« deje na videz malomarno in očitaje, ali iz njega besed zveni prikrita radost, katero umejeta in čutita mati in sin.

»V hišo pojdi, da si odpočiješ!« velí oče in stopa naprej.

(Dalje prihodujč.)

Očrtki in profili iz modernega češkega pesništva.

Književne studije. Spisal **K. Hoffmeister**.

Čitatelje pričujočih studij bi morda zanimalo, če bi jim bilo moči podati najprej obrisek vse moderne češke književnosti. Toda pri še živih književnikih — in do malega samó te opisujejo nastopne črtice — ne dá se lahko précej, še predno je dokončano njih delovanje, ustanoviti njih pozicija v književni zgodovini; opisati ni moči natanko in kritiški njih vzajemne zveze, vseh vplivov, sil in učinkov, katerih poslednjica je njih književna delavnost. In najsi bi bila med njimi in nami že takšna dóba, da bi bil možen jasen pregled — bila bi pač pretežka naloga, précej naslikati podobo, slično Raffaelovi »šoli atenski«, naslikati celotno sijajno dóbo češkega pesništva, predno so bile zvršene kakeršnekoli studije, skice in podobe posamičnih figur!

Zatorej imenujmo samó »glave«, ki dandanes vladajo češkemu Parnasu, in potem précej predložimo brez pravega vzporeda, takó, kakor se pač riše v očrtno knjigo, obraze posamičnih figur, bodisi da se odlikujejo po posebni nadarjenosti ali pa da so markantne zaradi novih književnih merij. —

V najnovejši češki književnosti se prav čutno zasledujeta dve struji. O jedni bi dejali, če bi beseda ne imela takó nekamo čudne primesi, da je konservativna; to je národna, patrijotíska struja, ki je kolikor toliko tesno združena z národom, njega življenjem, zgodovino, poezijo. Nje najvažnejši zastopniki so S v a t o p l u k Č e c h, čegar pesniški prvenci (»Ve stínu lipy«, »Dagmar«) so klasiški za češko književnost, A d o l f H a y d u k, pevec Šumave, Tatre in Slovaške, zajedno nežen lirik (»Cymbál a gusle«, »Hořec a srdečník«) in J. V. S l á d e k, v najnovejšem času vreden naslednik Čelakovskega, kar se dostaje pesmij v národnem zlogu (»Starosvetské písničky«, »Směska«, »Skrivánčí písně«).

Druga struja je takó po vsebini kakor po vzorcih bolj kosmopolitíska, samó da se je »kosmos« v poslednji dóbi nekoliko stesnil. Poleg vplivov, kakeršne provzročuje klasiška omika posamičnih pesnikov, prevladali so romanski vplivi. Tukaj je kraljevstvo češkega kralja-pesnika J a r o s l a v a V r c h l i c k e g a, pisatelja, ki je po mojsterskih prevodih češko občinstvo seznanil z romanskimi književnostimi, mojstra, ki je, izobražen po antiki, vzprejel vase vso novodobno pesniško umetnost in si jo pretvoril v óni ogenj, v katerem cizelira iz zlatá samosvojega duhá najkrasnejše dragotine češke poezije. Poleg njega stojí Julij Zeyer, romantik, ki se je v solnčnih krajinah provanških in na skalnatih šumečih bregovih melanholiške Bretanje navzel pravljic,

od katerih spleta ljubke, dehteče povesti v verzih. In potem se vrsté vsi romantiki, katerih imen ne navajamo samó ne zató, da nam jih ni treba ože klasificirati, za njimi zopet do cela moderni književniki — v Vrchlickega slobodnem kraljevstvu vlada največja pesniška sloboda — veristi in realisti, dekadentje in simbolisti, vsi óni, ki hodijo po modernih in najmodernejših potih, navzeti romanskega, francoskega duhá! —

Še nekaj besed o načinu, kakó so osnovani ti-le očrtki: Podajati nečemo absolutno zanikujočega ocenjanja ali kritike, ki bi se z vsemi načeli ujemala samó z jedno merjó. Opisavali bodemo umetnike, kakeršni so v svojih delih, ne gledé na to, kakšni bi morda po tem ali ónem mnenji morali biti; opisavali jih bodemo ne da bi sploh ocenjali njih delovanje. Samó analizirati ga hočemo, morda semtertja, kolikor je mogoče, tudi iščoč zvez z minulostjo in z drugimi njim podobnimi prikazi. Ob tem pa se tudi ne bodemo držali nikakeršne šolske estetike starejše merí. Umotvor je bil vselej ustvarjen prej, nego je bila estetika, prav takó, kakor so bili pojmi in njih odnošaji dani že pred ustanovljenim logiškim sestavom. Estetika pač lahko ex post določi oblike, v katerih se je kdàj lepota pojavljala na vedno izpreminjavem organizmu umetnosti; ni pa ji dovoljeno, da bi za obliko lepote, ki je vender v različnih dóbah, v različnih fazah človeškega razvoja različna, gibna, likvidna, postavila konstanto, a priori določeno za bodočnost. Zató smo v te očrtke vzprejeli tudi marsikaj, česar resnična vrednost je še preporna in se bode pokazala šele sčasoma, česar sedanji učinek pa je jako intenziven, kakor n. pr. pri tolikokrat zasmehovanih dekadentih ali pa précej pri prvem pesniku, katerega hočemo opisati, pri J. S. Macharji.

(Dalje prihodnjič.)

K četrtemu sešitku Wolfovega slovarja.

(Dalje.)

hlépost f. = hlépnost Habd. mar. 89. — *hlev* m. kraj pri vinski stiskalnici pod babo, kjer škač stoji. — *hlévic* m. = hlévec, Kocijančič filot. 1.94. — *hlístati* hlíšcem 1) z žlico kako tekočino takó jesti, da šepeče. 2) puhati, srkati. 3) röheln: prasec hlíšče zaboden, kadar mu 'kri teče. — *hlódec* m. 1) óni kol, ki drží plot, da se ne razruši. 2) = teležnják pri plugu; tudi brez h: lódec. — *hmanjikováti* = zločest biti. — *hóblanje* n. das Hobeln.

Zagrebec 1.327. — *hóblati* hobeln. Habd. ad. 107. Škvorc 295. — *hóblič* m. kleiner Hobel. Habd. ad. 558. — *hóblin* m. = hoblič. Škvorc 283. Zagrebec 1.327. — *hòc!* kadar kmet hoče, da mu gré vol na levo, zavikne mu: hoc! — *hójsati* se: iz šale se med seboj potiskati in semtertja tirati; tudi *vójsati* se — *hopsač* m. kdor hodeč poskakuje. — *hopsalónder* m. kdor je od kod izgnan. — *hópsati*: hodeč poskakovati. — *hóriti* se brünstig sein, o kobili. — *hormák* m., kdor v hitrici dela. — *hortášiti* se, družiti se, pajdašiti se, h. se s kom (ortak?). — *horováti* = horiti se. — *hotéčen* adj. kdor kaj hoče. Krajačević 84. — *hotencè, hotomcè, hotoncè* wol lend, zu Fleiss. — *hóval* m. tisto, s čimer čizmar napenja čizme, iz madj. — *hračkováti*, hračke izmetati. — *hrčati* hrcam = hrkati, kašljati. 2) migati kakor ribica, kadar jo loviš z rokó. — *hrđavica* f. v uganki: zahrđano zamrdano ne dá se odhrdati odmrdati dok ne dojde *hrđavica* mrđavica, koja je zahrđala zamrdala, koja opet odhrda odmrda (ključ). — *hré-bavost* f. Gašparoti 1.959. — *hrébrati* hrébrav = hrébatu hrébrav. — *hrékniti* hrknem koga, v ledje udariti koga. — *hrmān* m. = hrmōn. — *hrmústavec* m. hrustanec. — *hrnja* m. i. f., kdor ima velika usta. — *hrnjárec* m. del svinje okolo gobca. — *hrňav* = ščrbast (Mraclin) (krn). — *hrňec* m. = hrnjarec. — *hrōmpa* f. neka hruška. (Mejmurje.) — *hróptati* hrōpčem, svinje hropčejo. — *hrúkatu* Mulih pos. 1266 z dobra i z ljubavjum pri poštene žene vnogo več hoče opraviti, nego gizdavo zapovedajuč, *hrukajuč* porivajuč, preklinajuč ali bijuč (impetuose alloqui aut respondere) Belostenec. *hrupánjanje* n. das Lärmen. — *hržēn* = ržen. — *hrženják* m. das Roggenbrot Habd. mar. 103. — *hudovéren* -rna. Koc. filot 3.136 kak ni potrebno *hudovernomu* biti, tak ni potrebno nečlovečnomu biti. — *húhňavica* in brez *h*: *húnjavica* f. der Schnupfen Koc. fil. 3.181. — *húkniti* = udariti: „sakramencki ga je po pleči huknul“ i *fúkniti*. — *hurđajúra* f. porogljivo imé ženski. — *hürmak* m. = hormak, kdor dela v hitrici, kar dela. — *hürmast* adj. = bedast. — *húsen* in *hújsen* adj. o psu, ki rad napada; človek kí vse preiskuje (Bezavina) češče: pohújsen. — *hústiti* in *hújsiti*, hoditi, kakor bi česa iskal: „Kaj hūsiš po moji koruzi?“ — *hústiti* = ščuvati, psa na koga hustiti ali hújstiti. — *hvalibōg* m. Gottslohn Krajačević 28.

(Konec prihodnjih.)

M. Valjavec.

LISTEK.

Staroslovenska čitanka za višje razrede srednjih šol. Sestavil dr. Jakob Sket, c. kr. profesor. Na Dunaju, 8°, LX in 177. V c. kr. zalogi šolskih knjig. Cena: 1 gld. 50 kr. — Te dni je izšla nestrpno pričakovana staroslovenska čitanka, katero je sestavil naš marljivi rojak prof. J. Sket. Knjiga obseza mimo staroslovenske slovnice (str. 1.—86.), v kateri nahajamo tudi vsa važnejša glasoslovna pravila in pojave, tudi staroslovensko berilo (str. 87 —139.) iz vseh večjih panonskih spomenikov in vestno sestavljen slovarček (str. 140.—177.). V zadnjem se mnogokrat opozarja na dotične paragrafe glasoslovja in oblikoslovja. Že iz tega smemo sklepati, da si ni mislil pisatelj staroslovenskega pouka takó, da se predela vsa slovnica od početka, nego da mu je prvo, če se skoro počnè s staroslovenskim berilom. Dobro je storil, da je večkrat opozoril na jednake pojave v naši slovenščini in s tem pokazal, kako je treba pri nas poučevati krasni cerkveni jezik. V obširnem uvodu se razpravljajo najvažnejša vprašanja, katera so v zvezi s staroslovensko slovnico in književnostjo, in sicer o indoevropskem jeziku in rodovih slovanskih, o sorodnosti slovanskih jezikov, črtice o prosveti starih Slovanov, o slovenskih naselbinah v IX. stoletji, o državnem in cerkvenem razmerju Slovencev do X. stoletja, o sv. Cirilu in Metodu, o staroslovenski književnosti, o staroslovenskem pismu, jeziku in spomenikih. Po tem spretno sestavljenem uvodu, napisanem časih navdušeno, časih nekoliko v romantiškem duhu, izvestno rad seže vsak omikanec, če se hoče poučiti o najzanimljivejših vprašanjih naše minulosti, in najsi je tudi nekoliko skeptični o dobro obljudenem slovanskem olimpu. To lepo knjigo lahko toplo priporočamo: naj širi med učečo se mladino znanje starodavnega cerkvenega jezika. Seveda bode težko, v pičlo odmerjenem času v sedmem in osmem gimnazijskem razredu predelati slovensko slovstvo in se mimo tega še privaditi cerkvenemu jeziku — treba bode tudi slovenščini odkazati po tri ure na teden. — Tako nam je preskrbel prof. Sket slovenska berila za vse razrede srednjih šol, med katerimi so čitanka za peti in šesti razred, slovstvena in sedaj staroslovenska čitanka popolnoma nove knjige. Zadovoljen se tedaj lahko ozira na to naporno in ponekod nehvaležno delavnost, ki nam brez dvojbe obrodí še obilo lepega sadú.

V. O.

Izvestja »Muzejskega društva« za Kranjsko prinašajo v svojem četrtem sešitku preobilo važnega in zanimljivega gradiva. Poleg nadaljevanja *Rutarjevega* spisa o grobiščih pri Sv. Luciji blizu Tolmina in mnogo registov k domači zgodovini, katere priobčuje dr. Fr. Kos, čitamo »Pobirke iz dnevnika ljubljanskega škofa Hrena«; zbral jih je iz prvega dela Hrenovega dnevnika, ki je sedaj v stolni knjižnici zagrebški, *M. Slevkovec*. Končni članek slove »Taber v šentjernejski fari pri Grosupljem«, opisal in narisal *M. S. Mali* zapiski obsezajo več dragocenih poročil, takó izvestje prof. *Rutarja* o rimski cesti iz Navporta v Emono (ta cesta je neovržen dokaz, da je treba rimske Emone iskati jedino le na Gradiščih v Ljubljani), nató prof. *Rutarja* poročilo o razkopavanjih po Bosni, *Pečnikovo* črtico o prazgodovinskih najdbah na Kranjskem leta 1894., ravnatelja *J. Šubica* člančič o lesenem stropu iz leta 1638. v Kraju, nekoliko beležek o rodbini Lazarinijev (priobčil *V. L.*), *K. Črnolagarja* opis cerkvice sv. Jurija na Igu, naposled prof. *Ivana Vrhovca* poročilce o Linhartovi hiši in nekaj starih prerokovanj iz prve polovice 18. stoletja. Naše čitatelje, ki se še spominjajo Radicevega članka o Linhartu v prvih lanskih zvezkih našega lista, utegnile bi zanimati Vrhovčeve beležke o Linhartovi hiši; zató jih tukaj ponatiskujemo v spopolnilo rečenega spisa. Prof. Vrhovec

piše takó-le: Leta 1792. se je odločil Linhart sezidati si svoj dom. Seveda so bili njegovi pomočki le oskromni, zato je iskal tudi najcenejšega prostora, ki ga je bilo dobiti. Tak prostor je našel pod Gradom za starim streliščem, v sedanjih Strelških ulicah, zraven mestne pristave, v kateri, če se ne motim, spravljajo še sedaj kramarske lope. Ta prostor, danes stoji tam hiša št. 16., bil je prav brez vrednosti, strmo pobočje na vznožji ljubljanskega Gradu in ozek jezik zemlje med tem vznožjem in cesto, ki je pod Gradom držala proti Gruberjevemu prekopu. Ta svet, ki je meril 277 štirijaških sežnjev, bil je mesten, in Linhart je prosil, naj mu ga mesto podari, češ, da ni prav nič vreden, »ein öder Grund, ein Bergerippe, welches bisher nichts eingetragen hat«. Bil je tako slab, da še za pašo ni bil. Magistrat mu pritrudi, da svet res ni dosti vreden, a ga mu vender ne more prepustiti, ker namerja med vrtom dr. Kastelca in mestno pristavo napraviti živinski trg ter sezidati stanovanja in hleve. Samo veliki kupi zemlje v tistem kraju naj se še odpeljejo, pa se bode z delom pričelo kar takoj. Sicer pa magistrat, dejali so mestni očetje, ne sme oddati najmanjše stvarce brez javne dražbe. Linhart jim je odvrnil, da bode dražba brezuspešna — kdo li bi kaj dal za tak prostor? — Naposled je magistrat, seveda z dovoljenjem kresije, vzprejel Linhartovo ponudbo, da bode (Linhart namreč) plačeval od imenovanega prostora po 50 kr. davka na leto. Zgodilo se je to leta 1792. Podarjeni mu svet je Linhart zagrabil ter naredil z velikim trudom iz njega vrt. Hišo zidati pa je začel leta 1795. Dozidanja ni dočakal; umrl je dne 14. julija 1795. leta, šele v 39. letu. (Linhart je zapustil več otrok. Sin Franc Anton Linhart, kresijski komisar, je bil leta 1811. povzdignjen v viteški stan. (Ad. Bäuerle: Was verdankt Oesterreich der beglückenden Regierung Sr. Majestät Franz I., Wien, 1837.) Dozidala pa je hišo njegova vdova Jospina še tisto leto, in magistrat ji je primeknul še nekoliko »pustega sveta«. Čez tri leta pa je vdova hišo prodala. Kupil jo je šentjakovski župnik Pinhak ter jo izpremenil v fabriko za vitrijol. (Mestni arhiv ljublj. fasc. 2.) — Na platnicah »Izvestij« so zabeleženi darovi deželnemu muzeju leta 1894., med njimi več listin iz 15. stoletja, katere je podaril župnik *Ivan Mesar* v Šmartinu pri Kranji iz svojega župnega arhiva, naposled pa čitamo zapisnik knjig in časopisov, ki jih je »Muzejsko društvo« prejelo v zameno.

Knjige za mladino in preprosto ljudstvo. V Giontinijevi knjigarni so nedavno izšle tri nove knjige za mladino in preprosto ljudstvo, in sicer drugi natisek *Freuensfeldovega* »Venčka pravljic in pripovedek« (cena 20 kr.), drugi zvezek *Kosijevega* »Šaljivega Jake« (cena 20 kr.) in poučna povest »V delu je rešitev«, hrvaški spisal *Davorin Trstenjak*, prosto poslovenil *Božidar Flegerič* (cena 30 kr.). Vse tri knjižice se odlikujejo po primerni vsebini in lepem, oglašenem jeziku, zato jih radi priporočamo.

Nemško-slovenska pravna terminologija, katero je uredil g. dr. *Janko Babnik*, izšla je v c. kr. dvorni in državni tiskarnici. Recenzijskega izvoda nismo prejeli; zato tudi ne moremo kaj poročati o nji; omenjamo pa, da je pravosodno ministerstvo izrečno priporočilo to terminologijo za rabo pri vseh oblastvih, ki uradujejo tudi v slovenskem jeziku.

Vodnik za Savinjske planine in najbližjo okolico. Spisala *Fr. Kocbek* in *M. Kos*. Izdalo in založilo »Slovensko planinsko društvo«. Cena 60 kr., po pošti 5 kr. več. — To je prva slovenska knjižica svoje vrste, katere je dobro došla vsem prijateljem prirode in slovenske zemlje. Knjižica nam podaja na 112 straneh osmerke zelo zanimljive podatke, katere sta z velikim trudom nabrala znana slovenska turista in pisatelj omenjene knjižice, gg. *Kocbek* in *Kos*. Ta knjižica je nov prikaz v slovenskem slovstvu, in hvaležni smo vrlemu »Sl. pl. društvu«, da je izdalo to knjižico, za katero naj pridejo še

druge jednake vrste. — Razdeljena je v tri dele, in sicer: v Štajersko, Koroško in Kranjsko. Knjižica popisuje za Savinjske planite važno savinjsko, kamniško in Rudolfovo železnico ter prav pregledno razvršča posamezne ture po važnih mestih, trgih in vaseh, odkoder je najpripravnejši pot na posamezne gore. Taki kraji so Celje, Slovenji Gradec, Vrankso, Braslovče, Mozirje, Gorenji Grad, Ljubno, Luče, Solčava, Logarjeva dolina, Okrešelj, Železna Kaplja, Bela, Jezero, Črta, Kamnik, Bistriška dolina in Kranj. Dalje nahajamo v knjižici cenovnik za vodnike, pošne zveze in dobre gostilne. Popis posameznih tur je sicer kratek, toda jasen in stvaren. Knjižica povsod opozarja na prirodne krasote in posebne znamenitosti, tako na slovečo Logarjevo dolino, jedno najlepših dolin, kateri ne najdeš vrstnice. Francoski geolog Ami Boué jo imenuje jedno najlepših dolin sploh, kateri podobno najdemo samo še v Pirenejih. — Kot dodatek ima knjižica kratek kazipot na Veliki Snežnik (1796 m) na Notranjskem; sestavil ga je g. *Henrik Schollmayer*. Priloženi načrt Savinjskih planin z zaznamovanimi poti »Slov. plan. društva« nam prav pregledno in jasno predstavlja različne ture po Savinjskih planinah in rabi zlasti turistom v lažje zavedanje, kadar sestavljajo načrt za potovanje po teh krajih. Sicer nahajamo v knjižici nekaj pomot, a te nikakor ne kratijo knjižici velike vrednosti, katero ima ne samo za turiste, ampak tudi za širše občinstvo. Tako čitaj na strani 80., 12. vrsta spodaj »desni« (m. »levi«), 10. vrsta spodaj »levi« (m. »desni«) in 9. vrsta spodaj »Katzenstein« (m. Katzen), na str. 3. pa čitaj v »Škalah« (m. Škalih). Kdor hoče natančneje spoznavati prekrasne Savinjske planine, sezi po tej knjižici, katera ima obilico zanimljivostij in podrobnostij, ki olajšujejo potovanje po teh divnih krajih. Knjižico je prav lično natisnil Drag. Hribar v Celji. Sedem lepo izdelanih slik nam kaže Mozirje, Ljubno, Iglo, Logarjevo dolino z Ojstrico, sklep Logarjeve doline, Ojstrico od Robana v Robanovem kotu in c. kr. smodnišnico pri Kamniku. Knjižica se dobiva pri gg. J. Sokliči Pod trančo in Lj. Wöllingu v Špitalskih ulicah.

Nove muzikalije. »Glasbena Matica« v Ljubljani je razposlala svojim društvenikom dva nova zvezka muzikalij. V prvem je sedem moških zborov, uglasbil *P. Hugolin Sattner*, v drugem pa je natisnjen *Foersterjev* mešani zbor »Ljubica«, ki se je že nekolikokrat kar najuspešneje pel pri velikih koncertih »Glasbene Matice«. Vsem zborom so dodani tudi posamezni glasovi. Cena Sattnerjevih skladbam 1 gld. 20 kr., Foersterjevi »Ljubici« 80 kr.; posamezni glasovi po 10 kr.

Nova šolska knjiga. Kakor čujemo, bode v Bambergovi tiskarni skoro natisnjena slovenska izdaja znane Mayerjeve nemške zgodovine starega veka, bogato okrašena z ilustracijami. Priredil jo je za slovenske srednje šole g. prof. *A. Kaspret*.

Slovensko gledališče. »Dramatično društvo« v Ljubljani je razglasilo repertoar slovenskega gledališča za bodočo sezono. Kar se dostaje drame, uprizoré se izvirne igre. dalje igre slovenskega repertoarja, takó »Jan Vyrava«, »Noč na Karlstinu«, »Dijogen v sodu«, »Klub samec« in »Graničar«. Pripravljene so tudi drame »Trgovci beneški«, »Galeotto«, »Fromont ml. in Risle st.«, »Ludvik XI.«, »Daniševič«, »Adrienne Lecouvreur«, igrokaza »Svetokriški podobar«, »Moj Mirko«, veseloigre »Dobri prijatelj«, »Gospod svetnik«, »Velikomeški zrak«, »Ječa«, »O ti možje«, »Knjižničar«, burka »Možitev na poskušnjo«, opereta »Mamselle Nitouche« i. t. d. Dalje se na novo uprizori več veselih iger, burk in operet starega repertoarja, med drugimi prenovljeni »Gorenjski slavček«, »Pogumne Gorenjke« i. t. d. Vodstvo drame bode v izkušenih rokah društvenih režiserjev gospodov *Dragotina Freudenreicha* in *Rudolfa Inemanna*. Anngazevane so nadalje gospe, oziroma gospodičine: *Jelena Aničeva*, *Anilova*, *Gizela* in *Matilda Nigrinova*, *Polakova*, *Slavčeva* in dr., potem gospodje *Josip Anič*, *Danilo*, *Drag. Freudenreich*, *Rud. Inemann*, *Lovšin*, *Perdan*, *Verovšek* in dr., in vrhu tega se je spopolnilo osehje z naj-

boljšimi gojenci dramske šole. — „Dramatično društvo“ bode tudi v tej sezoni odkazalo odlično mesto operi, in to zlasti slovanski. Razven oper lanskega repertoarja se bodo pele: *V. Parme* izvirna opera v treh dejanjih „Urh grof Celjski“, dalje Smetanova opera „Poljub“, poljska opera „Halka“, Mozartova „Čarobna piščal“, „Trovatore“, „Marija Rohanska“, „Marta“, „Car in tesar“, „Lahko noč, gospod Pantalon“, „Vilarsovi dragonci“ (Puščavnikov zvonček). Vodstvo opere sta prevzela gosp. prof. Gerbič in operni pevec in režiser gosp. Jos. Nolli. Izmed angaževanega osebja imenujemo prvo dramsko pevko gospodičino *Ležinsko*, koloraturno pevko gospo *Lidunko Inemannovo*, altistko gospodičino *Heleno Towarnicko pl. Sasovo*, gospo *Aničevo*, dalje gosp. *Nigrinovo*, *Polakovo* in *Aleksandrino Towarnicko pl. Sasovo*, prvega tenorista g. *Beneša*, liriskega tenorista g. *Pavška*, prvega basista g. *Vašička* in drugega basista g. *Perdana* i. t. d.

Drobtinica o Reichenburgu. Gosp. *Ivan Lapajne* omenja v svojem najnovejšem delu „Krško in Krčani“ (str. 78.) nagrobno ploščo v vikarijati cerkvi v Krškem, ki pripoveduje o nekem Andreji Koprivi, da je bil leta 1640. pokopan v Krškem. „Sodniki tega Koprive“, pravi pisatelj dalje, „so imeli v tistih časih Rajhenburško graščino in posestva v Krškem, bili so doma s Furlanskega, kjer so v starih časih tudi slovenski plemenitniki in veleposestniki posestva imeli. Na Furlanskem so imeli tudi posestva predniki sedanjega nemškega kancelarja Caprivi. Ali ni torej to ime isto kakor Kopriva?“ — Stvar me je kot Reichenburžana zanimala, in premišljuje o nji, spomnim se, da sem nekaj čital o rodu Caprivi v Meyerjevem Lexikonu. Tu najdemo v 18 knjigi 4. izdaje na str. 151. pod zaglavjem: „Caprivi de Caprara de Montecuculi“ to-le: „Die Familie Caprivi stammt nicht aus Italien, wie der Name, namentlich der Beiname Caprara de Montecuculi, andeutet; wahrscheinlich dagegen, wenn auch nicht urkundlich zu erweisen, ist die Abstammung von dem Friaulschen Geschlechte Capriva. Die nachweisbare Stammreihe des Geschlechtes beginnt mit einem Andreas Kopriva, dessen Söhne Andreas und Johann Franz Kopriva 1653 in den rittermäßigen Adelstand des Reiches mit dem Beinamen „von Reichsberg und Nesselthal“ und 1666 in den Freiherrenstand erhoben wurden. Der Sohn des Andreas Kopriva, der die Herrschaft Reichenberg bei Cilli in Steiermark besaß, Karl Leopold, Freiherr Kopriva von Reichenberg und Nesselthal, erwarb Lanthe in Schlesien, trat in russische Kriegsdienste und fiel 1709. Sein Sohn Julius Leopold (1695 bis 1768), nach seiner Mutter lutherisch erzogen, nannte sich von Caprivi mit dem Beinamen Caprara de Montecuculi, welcher auf einer Familientradition von der Abstammung von jenem Geschlecht beruhte; seine drei Söhne traten in den preussischen Militärdienst. Einer derselben war Christian Friedrich von Caprivi, der 1821 als Oberst a. D. starb. Sein älterer Sohn fiel 30. März 1814 als Lieutenant im 1. Garderegiment vor Paris, der jüngere, Julius Eduard von Caprivi, starb als Obertribunalsrat, Mitglied des Herrenhauses und Kronsyndicus 25. December 1865; dessen ältester Sohn ist der jetzige Reichskanzler, der unvermählt ist und dem Fürsten Bismarck etwas ähnlich sieht; ein jüngerer Bruder ist Infanterieoberst“ — Kaj izvajamo iz tega? Oni Andrej Kopriva, ki ga omenja g. Lapajne († 1640.), je oče Andreja in Ivana Franca Koprive, ki sta bila leta 1653. povzdignjena v viteški in leta 1666. v baronski stan. Baron Andrej Kopriva je bil posestnik Reichenburgu, ali kakor je v Meyerji, „Reichenberg“, katero ime mora biti identiško z današnjim Reichenburgom, zakaj pri Celji ni nikjer niti gradla niti razvalin Reichenberga, in opomnja v Meyerji „bei Cilli in Steiermark“ izhaja od tod, da je bil grad v okrožji nekdanje celjske grofije in pa ker je Celje najbližje večje mesto v tem delu dežele. Pradedje nemškega kancelarja Caprivi so torej ne le slovenskega rodu, ampak so bili tudi posestniki sedanjega trapistovskega samostana Reichenburga ob Savi.

Ivan Vrščaj.

Jagičev »*Archiv für slav. Philologie*« prinaša v zadnjem zvezku (XVI, 3 in 4) dve kratki oceni o knjigi »*Die basko-slavische Spracheinheit*«, katero je nedavno objavil naš rojak *Ź. Topolovšek*. Ta knjiga se je pri nas močno slavila, in domač učnjak jo je celo proglasil za epohalno delo, katero utegne teoriji o skupnem izvoru vseh jezikov pomoči do zmage. In res se odlikuje knjiga po lični zunanosti, dobrem popirji in lepem tisku. O ostali njeni vrednosti pa piše prof. *H. Schuchardt*: »Ueber den Wert solcher Arbeiten braucht man die Männer der Wissenschaft nicht zu belehren; die Verfasser aber lassen sich nicht belehren. So würden denn selbst die wenigen Worte, die ich dieser Veröffentlichung widme, ganz verschwendet sein, wenn sie nicht unter Umständen erfolgt wäre, die mich in der That überraschen. Es hat sich noch Einer gefunden, der an die basko-slavische Einheit glaubt, nämlich der Mäcen, der die Kosten des Druckes bestritten hat. Vielleicht, ich wage nicht zu sagen: hoffentlich, erspart er nun sich und uns den verheißenen zweiten Band«. Še ostreje je obsodil knjigo prof. *V. Jagić*: »Wenn man den gänzlichen Misserfolg etymologischer Deutungen, die von den erwähnten Männern (namreč Dankowsky, Kollár, Šembera, Trstenjak) herrühren, doch noch einigermaßen entschuldigen kann — ihre Studien fallen ja in die ersten Decennien des Jahrhunderts — so ist für die grenzenlose Verblendung, die aus allen Poren dieses zu Ende des Jahrhunderts geschriebenen Werkes herausguckt, wahrlich kein Entschuldigungsgrund zu finden. Wem glaubt der Verfasser mit seinen kopflosen Vergleichen der aus allen slavischen Sprachen zusammengerafften Wörter mit dem etwas gleiches oder ähnliches bedeutenden baskischen imponieren zu können? Wer soll nicht staunen über sein Verfahren, wie er ganz willkürlich bald einen bald mehrere Consonanten dem slavischen Worte abwickelt, um einen baskischen Rest zu gewinnen. Z. B. baskisch ist *ata* die Thüre: nun man schmeiße bei dem slavischen *vrata* die beiden Consonanten *vr* weg und der Rest ist wirklich baskisch! Dass *vrata* in der Zeit, die der »baskoslavischen Einheit« näher stehen sollte, nur **vorta* lauten konnte, davon will der gelehrte Mann nichts wissen. Oder ein anderes Beispiel. Das baskische *aska* bedeutet Trog, Krippe. Das ist ja das slovenische *naške* mit verschlucktem consonantischem Anlaut *n*! Dass aber *naške* eine ganz junge Wortform ist und im Kirchenslavischen dafür *нвѣтъ*, serbokroat. *načve* steht, auch das wird von dem großen Baskologen, der Topolovšek heißt, vornehm ignoriert. Köstlich ist die Einfalt, mit welcher slovenische Fremdwörter als slavisches Erbgut aufgefasst und in die »baskoslavische Spracheinheit« versetzt werden. Wörter, wie *špranja*, *brajda*, *janka*, *žakelj*, *boja*, *kamžola*, *škoda*, *zopar*, *žogati* u. s. w. dienen diesem großen Sprachforscher als Operationsbasis! Um nur den lautlichen Gleichklang herauszuschlagen, wird von einem slavischen Wort das Nebensächliche, z. B. die Präposition und ein Stummel der Wurzel von dem übrigen Wortkörper abgetrennt und siehe da, das Baskische tritt herrlich zu Tage. Z. B. bask. *zoko* bedeutet Keil; slovenisch *zagozda* ist bekanntlich (statt *zagvozda*) aus Präfix *za* und *gvoz* gebildet, allein die Methode Topolovšek gestattet ja, von *zagozda* die Silbe *za* abzuwerfen und das übrigbleibende *zogo* ist schon wieder — baskisch! — Toliko o tej znameniti knjigi, ki se je zakemnila za več nego pol stoletja!

Znameniti grobovi. Dne 8. m. m. je umrl v Charlottenburgu *Hermann Helmholtz*, jeden največjih fizikov naše dōbe. Porodil se je leta 1811. v Potsdamu in je bil od leta 1871. profesor fizike na vseučilišči v Berlinu.

Dne 4. m. m. je umrl na Dunaji naš rojak, dvorni svetovalec prof. vitez *Jožef Zhismann* v 74. letu dōbe svoje. Porojen v Ljubljani, promovirau je bil po dovršenih pravoslovnih naukih leta 1828. tudi za doktorja modroslovja, služil nekaj časa na tržaški gimnaziji kot suplent, prišel potem za profesorja na dunajsko terezijansko akademijo ter

bil potem izreden in leta 1871. reden profesor cerkvenega prava. V cerkvenih stvarih je bil vedno svetovalec pri ministerstvu za bogočastje. Leta 1867. so ga pozvali za učitelja pokojnemu cesarjeviču Rudolfu, leta 1873. imenovali honoris causa za doktorja prava. Že leta 1871. je dobil red železne krone III. vrste, leta 1881. pa je bil povišan za dvornega svetovalca. Ko je ostavil službovanje, pozvali so ga za ravnatelja c. in kr. rodbinsko fidejkomisne knjižnice. Zhismann je spisal mnogo znanstvenih del ter si z njimi pridobil lepo ime med učenjaki. Dasi se ni vtikal v narodnostna vprašanja, bil je vendar seosebno naklonjen slovenskim dijakom.

Dve slovenski pesmi v nemškem prevodu. V dunajskem časopisu »Oesterreichisch-ungarische Revue«, katerega smo že nekolikokrat omenili v našem listu, priobčil je g. prof. A. Funtek prevod Gregorčičeve »Oljke« in Levstikovega »Ubežnega kralja«. Oba prevoda ponatiskujemo tukaj v celoti:

An den Oelbaum.

<p>Am Bergeshang, von Schnee umschlossen, Erhebt Du Dich mit grünen Sprossen So lebensfrisch im öden Raum, Mein Liebbling, mein Olivenbaum! Oasengleich in todter Wüste Grünst freundlich Du in junger Tracht, Mir ist's, als ob nach heißer Schlacht Ein Krieger mich am Schlachtfeld grüßte: Des Stummes Wucht verschout' nur ihn, Die Brüder sanken alle hin! Wozu wohl Du dem Tod entgangen In Frühlingskraft und Frühlingsprangen? Auf dass, ein lebend Todtenmal, Du ragst aus Gräbern sonder Zahl? Ach nein, dies Grün, es kündet eben Uns neuerstandnes frisches Leben, Wo die Natur aufs neu erwacht, Geschmückt mit bunter Blumenpracht! Vom kahlen Busch beschwingte Gäste Umflattern die begrünten Aeste Und zwitschern laut und froh dabei Im Wahn, dass es schon Frühling sei. Und ach, wie weilt im kahlen Raum So gern mein Blick auf Dir im Traum! Gepriesen, mein Olivenbaum, Du Zeuge einst'ger Herrlichkeiten, Du Bürge künft'ger bess'rer Zeiten, Ich grüße Dich Herzinniglich! Dein Saft ist's, der die Wunden heilet, Mit heil'gem Balsam uns theilet, Der auf den Körper wirkt mit Macht, Durch Licht vertreibt die dunkle Nacht! Ich preise Dich!</p>	<p>Von altersher schon bist Du wohl Des Friedens liebliches Symbol! Es wollt' die Welt in Lust erschlaffen, Und leid that's dem allweisen Gott, Dass er den Menschen je erschaffen. Da brachte jäh'n, furchtbarn Tod Die Flut dem sündigen Geschlechte, Verschont' nur wenige Gerechte! Auf e in'em Fahrzeug drängte sich Das Häuflein, das dem Tod entwich — Wer ist's, der ihm Erlösung brachte? Der Himmel dräuend anzuschau, Ringsum endlose Wasserwüste, Kein rettend Land und keine Küste — Welch Graun, welch Graun! Wann sinkt dies Meer, das berghoch stehet, Wann wird des Himmels Groll gestillt? Ist Gott zu zürnen stets gewillt? — Lau übers Meer sein Odem wehet, Die Flut, sie schwindet, fällt, vergehet, Wie Schnee im Sonnenschein zerquillt! Und sieh, da sich die Fluten neigen, Spriest auf ein Baum mit grünen Zweigen, Ein weißes Täubchen drauf sich schwingt; Das blickt herum mit klaren Aeuglein Und pickt und hackt, dass hell es klingt, Und sieh, im rothen Schuabel bringt Es mit ein grün — Olivenzweiglein! Wie freudig wohl der Schiffer da Die Taube mit dem Zweig ersah! Dies Reislein vom Olivenbaume, Es ward vom Himmel selbst gesandt Dem Schifflein auf dem Wogenschaume Als Friedens und der Sühne Pfand!</p>
---	---

Uns auch bist Du ein solch Symbol!
 Es kam der Tag der Palmenweihe,
 Zum Gotteshaus in dichter Reihe
 Strömt hin das Volk, so freudenvoll,
 Und all die Kleinen und die Großen,
 Sie tragen grüne Oelbaumsprossen,
 Wenn Sprossen nicht, doch Reislein klein,
 Die Kirche dünkt ein Hain zu sein!
 Durchs Fenster gießt die Gottessonne
 In diesen Hain ihr Himmelslicht,
 Doch heller strahlt des Glückes Wonne
 Der Kinderschar vom Angesicht
 Durchs Grün, das schattend sie umflieht.
 Ein Greis tritt zum Altar und fleht
 Des Himmels Heil und reichen Segen
 Herab im innigen Gebet
 Auf diese Zweige allerwegen:
 »O, wär' durch sie nur Glück und Frieden
 Auf Erden immerdar beschieden!«
 Jawohl, des Glückes Unterpfad
 Ist dies geweihte Reis hienieden,
 Wenn segnend wir mit frommer Hand
 Damit besprengen Haus und Land!
 Sieh Feld und Flur, weit hingezogen,
 Wie steh sie da so wohlbestellt!
 Sieh des Getreides goldne Wogen,
 Wie strotzt die Aehr', von Frucht geschwellt,
 Welch Lohn, wenn sie in Garben fällt!
 Und diese Bäume, fruchtgebogen —
 Heil ihm, der solchen Preis erhält!
 Doch ach, wie wird die Luft so schwer!
 Sieh, Wolken ziehn wie dunkle Riesen
 Hin über Gärten, Aecker, Wiesen,
 Ein hagelschwer, ein furchtbar Heer!

Kind, Greis und Weib, hin sinken sie
 Vor ihrer Hütte in die Knie,
 Mit feuchtem Blick, mit Furcht und Grauen
 Zur Wolkenwand sie aufwärts schauen,
 Und innig fleht
 Ihr heiß Gebet.
 Der Vater aber sorgenvoll
 Verbrennt geweihte Oelbaumblätter,
 Auf dass sich leg' des Sturmes Groll:
 Da schwebt der heil'ge Rauch zum Wetter,
 Und sieh, aus schwerer Wolke quillt
 Aufs Feld ein Regen sanft und mild! —
 O, könntest du den Sturm beschwören,
 In dem sich Herzen auch empören,
 Du heilig Reis, o, brächtest du
 Die Leidenschaften doch zur Ruh,
 Die Tag und Nacht mein Herz bethören!
 Mein Herz, es spricht, du wirst es thun,
 Besprengt von dir, find' ich Erhören!
 Ich seh' im Geist ein niedrig Zimmer,
 Drin strahlet bleicher Kerzen Schimmer,
 Da sehe einen Mann ich ruhn,
 Er sieht so blass im schwarzen Kleide,
 Das rings verbrämt mit Silberseide,
 Er schläft mit festgeschloss'nem Lid,
 Erschöpft vom Gang durchs Weltgedränge
 Und mancher, der ihn schlafen sieht,
 Mit einem Oelzweig niederkniert,
 Auf dass er betend ihn besprengt —
 O Brüder, ja, wenn dies geschieht,
 Dann ist vorbei des Daseins Strenge,
 Verstummt sind all die Schmerzensklänge,
 Dann mag ich ruhn für alle Zeit
 Von Herzensweh und Menschenstreit!

Der flüchtige König.

Die Nacht ist finster, einsam sprengt von dannen
 Der flücht'ge König durch ein fremd Gefilde;
 Dahin sein Reich, erschlagen seine Mannen,
 Er birgt sich in dem Dickicht gleich dem Wilde;
 Hat weder Töchter noch Gemahl noch Söhne,
 Sie alle fielen unterm Feindesschwerte;
 Kein Haus, das gastlich Obdach ihm gewährte,
 Er irrt verlassen in des Winds Gestöhne.

Und hin ins Dickicht jagt er weltverloren;
 Da stutzt sein Pferd, steht stille, will nicht weiter,
 Springt auf die Seite, spitzt erschreckt die Ohren:
 Ein Abgrund thut sich auf vor Ross und Reiter;

Der König aber blickt vergeblich nieder,
Steigt ab vom Rosse, bindet's fest am Baume,
Streckt sich auf seinen Mantel, und am Saume
Des Abgrunds senkt sich Schlaf auf seine Lider.

Da nimmt ein Traum des Müden Sinn gefangen:
Ein Königsthron vor seinem Blick erglänzet,
Drauf thront er selbst in stolzen Reichthums Prangen,
Mit Ehren und mit hohem Ruhm bekränzet;
Und über seinem Haupt, auf hohen Pfosten,
Wölbt sich die glanzgefüllte Königshalle,
Er sieht die Gänge, die Gemächer alle,
Still wandelt außen auf und ab der Posten.

Und Trommelwirbel dringt an seine Ohren,
Trompetenstöße hehren Anblick melden,
Es klirren hell die Schwerter und die Sporen,
Es schreiten durch den Saal die kühnen Helden;
In ihrer Mitte wankt zum Königssitze
Der König, der ihn schnöde überfallen,
Und huldigend mit allen den Vasallen,
Beugt er sein Knie, senkt seines Schwertes Spitze.

Aufs neu erschallen nun Trompetentöne,
Es kommt die Königin, hold anzuschauen,
Es kommen ihre Töchter, ihre Söhne,
Sie ist umringt von vielen edlen Frauen;
Und alle sinken vor des Thrones Stufen:
»So möge Glück und Ruhm Dich stets begleiten,
Heil Deinen Enkeln in den spät'sten Zeiten!«
Es zittert der Palast vor Freudenrufen. —

Da seufzt der König auf, vom Traum berücket:
»Bin König, und die Flucht aus meinen Landen
War nur ein Traumgesicht, das mich gedrückt!«
Jäh schnellt er auf in wachen Traumes Banden,
Will zu den Seinen, breitet aus die Hände —
Dumpf rasselt Schwert sammt Panzer hin in Fallen,
Das Ross, es reißt sich los, Hufschläge schallen —
Es krächzt die Rabenschar ein Lied vom Ende!

Listnica. Posavec. Morda o priliki. — Occultus. »Koroške pesmi« pridejo na vrsto, kadar bode prostor dopuščal. — Zamejski. Prejeli. Hvala! — Lojz Nekaj prihodnjič. — Dragič. Poslane pesmi niso za naš list. — Slavomir. Nekaj črtic priobčimo. — Perun. Ne utegnemo.

„Lublanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrť leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj Janko Kersnik. — Odgovorni urednik dr. Ivan Tavčar.
Upravništvo »Národna Tiskarna« Kongresni trg št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.